

SpareBank
GUDBRANDSDAL

ÅRSRAPPORT 2015

19. februar
2016

SpareBank 1 Gudbrandsdal skal være en lønnsom, selvstendig enhet og et lokalt alternativ til nasjonale finanskonsern.

Innhold

Innhold	2
1. BANKENS UTVIKLING I 2015	4
1.1. Forretningside	4
1.2. Målbilde.....	4
1.3. Markedsområdet.....	4
1.4. Våre resultatenheter	4
1.5. Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS	6
1.6. Lønnsomhet.....	6
1.7. Vekst	6
1.8. Soliditet.....	6
1.9. Kundetilfredshet.....	7
1.10. Organisasjon	7
1.11. Bankens styrende organer.....	8
2. SPAREBANK 1-ALLIANSEN	8
3. MAKROØKONOMISKE FORHOLD.....	11
3.1. Internasjonalt	11
3.2. Nasjonalt.....	11
3.3. Sysselsetting	13
3.4. Prisvekst.....	14
3.5. Boligmarkedet	15
3.6. Nye aktørers inntreden i bank og finans	16
4. LOKAL UTVIKLING I 2015	17
4.1. Befolkningsutvikling	17
4.2. Konkurser	17
4.3. Nyetableringer.....	18
4.4. Bygg og anlegg.....	18
4.5. Ringvirkninger av E6 prosjektet.....	19
4.6. Reiseliv.....	20
4.7. Landbruk og skogbruk	20
5. REGNSKAPET FOR 2015	21
5.1. Inntektsutviklingen	21
5.2. Kostnadsutviklingen	22

5.3.	Resultatutviklingen.....	23
5.4.	Balanseutviklingen.....	23
6.	RISIKOVURDERING AV BALANSEN.....	24
6.1.	Kredittrisiko	24
6.2.	Tap på utlån og garantier	24
6.3.	Overtatte eiendeler	26
6.4.	Markedsrisiko verdipapirer	26
6.5.	Likviditetsrisiko	26
6.6.	Operasjonell risiko.....	27
7.	DRIFTSRESULTATET	27
8.	DISPONERING AV OVERSKUDD	28
9.	SAMFUNNSANSVAR, MILJØ OG LIKESTILLING.....	28
9.1.	Samfunnsansvar	28
9.2.	Miljø og likestilling.....	28
10.	OPPSUMMERING.....	29

---

1. BANKENS UTVIKLING I 2015

1.1. Forretningside

SpareBank 1 Gudbrandsdal skal være en lønnsom, selvstendig enhet og et lokalt alternativ til nasjonale finanskonsern.

1.2. Målbilde

SpareBank 1 Gudbrandsdal er banken for lillehamringer og gudbrandsdøler og andre som assosierer seg med våre verdier og holdninger. Vi skal konkurrere med de beste aktørene i bransjen på avkastning, bidra til lokal verdiskaping og til å øke lokalsamfunnets attraktivitet.

1.3. Markedsområdet

Markedsområdet vårt strekker seg langs E6 akse fra Otta i nord til Lillehammer i sør. Dette inkluderer kommunene Sel, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringeby, Øyer, Gausdal og Lillehammer. Kundegrunnlaget i dette området består av snaut 60.000 innbyggere, i tillegg til et næringsliv med en bredde som strekker seg fra primærnæringer til høyteknologi og fra enkeltpersonforetak til store aksjeselskap og offentlig forvaltning.

Målet for banken er å videreutvikle alle avdelingskontorene til å bli sterke resultatenheter.

1.4. Våre resultatenheter

Otta

Otta opplevde i 2015 stor kundetilgang og sterk utlånsvekst. Avdelingen bidro også til at banken leverte gode forretningsvolum både til ODIN og SpareBank 1 forsikring. Banken har tegnet nye viktige samarbeidsavtaler lokalt. I tillegg har Eiendomsmegler 1 en person i avdelingen fast hver torsdag. Dette gir banken god synlighet utad, samtidig som det gir kunden et fullservicetilbud.

Otta kontoret har landets mest fornøyde bankkunder ifølge SpareBank 1 Alliansens siste kundetilfredshetsmåling.

Avdelingen har også mange kunder som ikke bor i nærområdet, og er opptatt av at utflytta døler skal ha samme servicegrad som fastboende døler.

Vinstra

I 2015 ble lokalene på Vinstra ombygd for å bedre servicetilbudet overfor kundene og fremstå mer framtidsretta. Inngangspartiet er omgjort til døgnåpen automatsone, med mulighet for innskudd, uttak og myntveksling. Avdelingen har bankens største kundeportefølje og bidrar godt til bankens fremgang.

Bankens ledelse og forretningsstøtte er lokalisert ved hovedkontoret på Vinstra.

Sør-Fron

Kundesenteret i Sparebank 1 Gudbrandsdal er godt etablert med god kompetanse på alle fagområder, herunder kreditt, forsikring, plassering, betalingstjenester, produksjonsstøtte og chat. Kundesenteret løser de fleste henvendelser som kommer til oss på telefon, mail og chat. Service og responstid er veldig høyt prioritert.

Kundesenteret er godt i gang med e-signering på avtaler som inngås mellom kunde og bank, samt nettlån og salg av forsikring på telefon. I tillegg til å være en støttespiller for gode kollegaer i kontorkanalen, tilbyr kundesenteret dagligbanktjenester til våre kunder på Sør-Fron.

Ringebu

Avdelingen på Ringebu flyttet i mai 2015 inn i nye og innbydende lokaler sentralt beliggende i Ringebu sentrum. Her kan vi tilby våre kunder enda bedre service og tilstedeværelse i lokalsamfunnet. Eiendomsmegler 1 og våre bedrifts- og landbruksrådgivere er nå å treffe på faste ukedager. Gjennom Ungt Entreprenørskap i ungdomsskolene i Ringebu og Sør-Fron tar vi grep for å sikre kommende generasjoner god forståelse og viktigheten av god og ryddig privatøkonomi. Avdelingen på Ringebu har en positiv utvikling med økt kundetilstrømming og leverer gode resultater. Det er et klart mål for banken å vokse videre på Ringebu.

Lillehammer

Lillehammer har i 2015 fått mange nye kunder og opplever en meget god utlånsvekst. Vår satsing på samarbeidsavtaler med lag og foreninger i distriktet gir oss god synlighet. I 2015 har vi både fornyet eksisterende avtaler og inngått nye. Vår plassering sentralt i Storgata er et godt bidrag til markedsføring av banken. I 2015 har vi bygd om og tatt i bruk ytterligere to etasjer i bygget. Dette fører til at vi kan møte våre kunder på en enda bedre måte. Avdelingens gode sammensetning av bank- og forsikringsrådgivere bidrar sterkt til et godt salg av skadeforsikring og livsforsikring. Samlokalisering med Eiendomsmegler 1 er til stor nytte både for banken og meglerforetaket. Avdelingen har gjennom flere år hatt en svært god vekst. Vi forventer at denne utviklingen vil fortsette, og at vår satsing på god kundebehandling, rådgiving og tilgjengelighet i et bankmarked i endring vil bidra til dette.

Bedriftsmarkedet

Etterspørselen i bedriftsmarkedet økte også i 2015 og utlånsveksten endte på solide 8,8 % inkl. garantier og boligkreditt. Innskuddene økte også med hele 15 %. Det har vært bra investeringsvilje i næringslivet i 2015, men veksten kommer også som følge av at vi stadig vinner nye markedsandeler i hele markedsområdet. Porteføljen viser god utvikling i kvalitet, og avdelingen fortsetter å bidra sterkt til bankens resultat.

Vi er stolte og ydmyke over at vi fortsatt har landets mest fornøyde bedriftsmarkedskunder målt i SpareBank 1 Alliansen. Vi er aktive i Ungt Entreprenørskap i Oppland, og holder kurs i «Hvordan lage forretningsplaner», på skolene i Gudbrandsdal og Lillehammer. Vi får gode tilbakemeldinger på våre bidrag, og håper at vi skal bidra til at det vokser frem nye gründere og ledere gjennom disse programmene.

Styreverv og eierskap i Midt-Gudbrandsdal Næringshage AS (MGNH), anser vi at vi har lykkes godt med. Etableringen av Lillehammer og Gudbrandsdal Kunnskapspark (LGKP), som MGNH nå er en del av, har vært en viktig restrukturering av virkemiddelapparatet i Gudbrandsdal og Lillehammer. Vi håper vi med dette har fått et verktøy for nyetableringer og videre vekst i eksisterende bedrifter gjennom LGKP. Banken er med videre som nest største eier etter SIVA.

1.5. **Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS**

Selskapet har hatt et godt år i 2015. Omsetningen økte med 14,7 %, og selskapet leverte et godt resultat.

Banken eier 51,1 % av selskapet. Det strategiske rasjonale for investeringen er basert på at synergieffekten av å kontrollere verdikjeden fra omsetning av fast eiendom til distribusjon av boliglån og forsikring, skal øke verdiskapingen i samarbeidet mellom eiendomsmegling og bank. I tillegg vil større markedsandel i eiendomsmeglervirksomheten enn i banken, i et strategisk viktig vekstområde, gi grunnlag for økte markedsandeler totalt sett.

Eiendomsmegler 1 kjeden omsatte nest flest brukte boligenheter (18.387 enheter) av meglervirksomhetene i Norge i 2015. DNB Eiendom omsatte flest med 18.826 enheter.

I vår region, som består av fylkene Oppland og Østfold, så er DNB Eiendom størst med en omsetning på 2.414 enheter (28,7 %). Eiendomsmegler 1 kjeden er nest størst med en omsetning på 1.313 enheter (15,6 %).

1.6. **Lønnsomhet**

Resultat før skatt i 2015 ble på 66,1 mnok. Dette gir en egenkapitalavkastningen før skatt på 11,1 %. Resultatet utgjør 1,1 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

1.7. **Vekst**

Bankens forvaltningskapital vokste med 534 mnok (7,5 %) inkl. vår eksponering mot SpareBank 1 Boligkreditt AS i 2015. Bankens forvaltningskapital inkl. SpareBank 1 Boligkreditt passerte 7,5 mrdnok i 4. kvartal og endte på 7.598 mnok pr. 31.12.2015.

1.8. **Soliditet**

Bankens egenkapital er på 619 mnok ved utgangen av 2015. Dette utgjør 10,0 % av bankens balanse. Vårt minimumsmål er at egenkapitalandelen skal være større enn 10 %.

Vårt viktigste styringsparameter er:

“Vi skal bygge kapitaldekning gjennom å levere egenkapitalavkastning som over tid er høyere enn veksten.”

Kapitaldekningen for banken, inklusiv overgangsordningen som gjelder ut

2016, er på 17,0 % pr. 31.12.2015. Ren kjernekapital er på 16,1 %. Differansen mellom ren kjernekapital og kapitaldekning er effekten av vårt ansvarlige lån på 60 mnok.

Bankens egenpålagte minimumsmål for ren kjernekapitaldekning uten overgangsordningen er på 13 %. Regulatoriske myndigheters krav til ren kjernekapitaldekning pr. 31.12.2015 er på 11 %. I 2015 har bankens rene kjernekapitaldekning økt fra 14,1 % til 14,5 %. Vi forventer å innfri regulatoriske krav til kapitaldekning med akseptabel margin.

Den sterke veksten banken har opplevd de siste årene har satt bankens soliditet noe tilbake. Dette er konsekvensen av en strategisk beslutning om at vi ønsket å bruke åpningen i markedet til å tilføre banken et større forretningsgrunnlag, noe som har styrket bankens lønnsomhet. Konsekvensene har vært grundig utredet i forkant av de strategiske beslutningene, med marginalt avvik i forhold til det faktisk oppnådde resultatet.

Det synes som om vi nå er over i en konsolideringsfase med noe lavere vekst. Det forventes at dette vil ha positiv innvirkning på soliditeten.

1.9. **Kundetilfredshet**

Bankene i alliansen gjennomfører hvert andre år en landsomfattende kundetilfredshetsundersøkelse i regi av TNS Gallup. SpareBank 1 Gudbrandsdal har høyeste score blant bankene i alliansen på både personmarkedsområdet og i bedriftsmarkedet i undersøkelsen fra 2014. Styret er godt tilfreds med resultatene.

1.10. **Organisasjon**

Ved utgangen av 2015 hadde banken en bemanning på 61 årsverk fordelt på 65 ansatte. Antallet inkluderer årsverk til vaktmester og renhold med til sammen 1,30 årsverk. De ansatte fordeler seg på 37 kvinner og 28 menn. Bankens ledergruppe er uendret med kjønnsfordeling en kvinne og fire menn.

Banken er i en fase hvor mange av de ansatte når førtids- og pensjonsalder og det er påbegynt nyrekruttering for erstatning av de som velger å slutte eller trappe ned. Det er ansatt flere nye medarbeidere i 2015.

Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) er en nasjonal autorisasjonsordning som fremmer og sikrer nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter hos finansielle rådgivere. Dette gjøres ved at rådgiverne må dokumentere sin kompetanse gjennom en kunnskapsprøve og en omfattende praktisk prøve.

Målet er å styrke kvaliteten på finansiell rådgivning overfor kunder. At alle som arbeider innenfor feltet finansiell rådgivning har den nødvendige kompetanse og etterlever god rådgivningsskikk er av avgjørende betydning for kundene.

Ordningen har i dag mer enn 6.300 autoriserte finansielle rådgivere og 135 tilsluttede bedrifter. SpareBank 1 Gudbrandsdal er tilsluttet ordningen og

har 23 autoriserte rådgivere, samt to under utdanning.

Fra 1.1.2012 ble det også innført en godkjenningsordning for selgere av skadeforsikring. Banken har 19 rådgivere som har gjennomført godkjenningsordningen, samt en som er under utdanning.

Det gjennomsnittlige sykefraværet gikk fra 6,2 % i 2014 til 4,2 % i 2015. Det er langtidsfraværet som drar opp det gjennomsnittlige sykefraværet. Langtidsfraværet var spesielt høyt i 1. kvartal, mens sykefraværet de tre siste kvartalene gikk betydelig ned.

Tabellen nedenfor viser sykefraværet eksklusiv permisjoner og fravær pga. barns sykdom målt pr. kvartal.

Sykefravær i %	1-3dager	4-16 dager	>16 dager	herav>8 uker
1.kvartal	1,52 %	0,33 %	5,78 %	5,46 %
2.kvartal	0,73 %	0,57 %	0,49 %	0,21 %
3.kvartal	0,43 %	0,50 %	2,93 %	2,12 %
4.kvartal	0,94 %	0,75 %	2,43 %	1,28 %

Banken vil jobbe målrettet for å minimalisere sykefraværet bl.a. ved å legge til rette for at de ansatte gjennom muligheten for fysisk aktivitet skal få økt trivsel på arbeidsplassen. Banken er i tillegg IA bedrift.

Vi har ikke hatt sykefravær som følge av ulykker på arbeidsplassen.

Styret legger til grunn at alle ansatte har like muligheter til personlig og faglig utvikling, og at ingen behandles i strid med diskrimineringsloven. Spesielle tiltak i denne forbindelse er ikke funnet nødvendig.

Samarbeidet med de ansattes tillitsvalgte fungerer godt.

1.11. Bankens styrende organer

Kjønnsfordelingen i bankens styrende organer er slik:

Forstandskapet: 6 kvinner og 10 menn
Styret: 2 kvinner og 4 menn
Kontrollkomité: 2 kvinner og 2 menn
Valgkomitéer: 4 kvinner og 5 menn

2. SPAREBANK 1-ALLIANSEN

SpareBank 1-alliansen ble grunnlagt i 1996. Alliansen er et bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1-bankene i Norge samarbeider gjennom det felleseide holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. Et overordnet mål for SpareBank 1-alliansen er å sikre den enkelte banks selvstendighet og regionale forankring gjennom sterk konkurranseevne, lønnsomhet og soliditet. Samtidig representerer SpareBank 1-alliansen et konkurransemessig fullverdig bankalternativ på nasjonalt nivå.

SpareBank 1-alliansen er samlet sett en av de største tilbydere av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet. Alliansen har etablert en nasjonal markedsprofil og utviklet en felles strategi for

merkevarebygging og kommunikasjon. Den markedsstrategiske plattformen danner også basis for felles produkt- og konseptutvikling. Markedsinnsatsen er i hovedsak rettet mot personmarkedet, små og mellomstore bedrifter samt forbund tilknyttet LO. Både bankene og produktområdene hevder seg godt i konkurransebildet, og resultatutviklingen er god.

SpareBank 1-alliansen består per 31.12.15 av 15 selvstendige banker, to felleseide forretningsbanker og SpareBank 1 Gruppen konsern.

De 15 selvstendige bankene i alliansen er:

- SpareBank 1 SR-Bank ASA
- SpareBank 1 SMN
- SpareBank 1 Nord-Norge
- Sparebanken Hedmark
- Samarbeidende Sparebanker AS er en sammenslutning av:
  - SpareBank 1 BV
  - SpareBank 1 Gudbrandsdal
  - SpareBank 1 Hallingdal
  - SpareBank 1 Lom og Skjåk
  - SpareBank 1 Modum
  - SpareBank 1 Nordvest
  - SpareBank 1 Nøtterøy-Tønsberg
  - SpareBank 1 Ringerike Hadeland
  - SpareBank 1 Søre Sunnmøre
  - SpareBank 1 Telemark
  - SpareBank 1 Østfold Akershus

De to felleseide forretningsbankene er Bank 1 Oslo Akershus AS og BN Bank ASA. I desember 2015 kunngjorde Sparebanken Hedmark at de har inngått avtaler med de øvrige eierne av Bank 1 Oslo Akershus om kjøp av deres aksjer i banken. Hedmark går med det fra en eierandel på 40,5 % til å eie hele virksomheten gitt at kjøpet godkjennes av Konkurransetilsynet, Finanstilsynet og Finansdepartementet. Bank 1 Oslo Akershus går da fra å være deleid av Samarbeidende Sparebanker (15,2 %), SpareBank 1 SR-Bank (4,8 %), SpareBank 1 SMN (4,8 %), SpareBank 1 Nord-Norge (4,8 %) samt LO og tilknyttede forbund (29,9 %), til å være en heleid datterselskap av Sparebanken Hedmark i løpet av 2016.

SpareBank 1 Gruppen AS er morselskapet i konsernet som består av:

- SpareBank 1 Skadeforsikring AS (100 %)
- SpareBank 1 Forsikring AS (100 %)
- ODIN Forvaltning AS (100 %)
- SpareBank 1 Medlemskort AS (51 %)
- SpareBank 1 Gruppen Finans AS (100 %)
- Conecto AS (100%)

Felles hovedfunksjoner innen SpareBank 1-alliansen er todelt:

Drifte og utvikle finanskonsernet med produksjon og leveranse av konkurransedyktige produkter og tjenester for distribusjon gjennom alliansebankene, øvrige banker, som har distribusjonsavtale med selskap i SpareBank 1 Gruppen, og LO.

Dette arbeidet er organisert i selskapet SpareBank 1 Gruppen AS, som eies av:

- SpareBank 1 SR-Bank ASA (19,5 %)
- SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 %)
- SpareBank 1 SMN (19,5 %)
- Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 %)
- Sparebanken Hedmark (11,0 %)
- Landsorganisasjonen / fagforbund tilknyttet LO (9,6 %), som ikke er en del av alliansen.
- Bank 1 Oslo Akershus AS (1,4 %)

Drifte og utvikle alliansesamarbeidet med felles forvaltning, utvikling og gjennomføring av aktiviteter som gir stordrifts- og kompetansefordeler. Dette arbeidet er organisert i selskapet SpareBank 1 Banksamarbeidet DA. Selskapet ivaretar finansiering av og eierskap til applikasjoner, konsepter, kontrakter og merkevare på vegne av deltakerne i alliansesamarbeidet.

Selskapet SpareBank 1 Banksamarbeidet DA eies av:

- SpareBank 1 SR-Bank ASA (17,74 %)
- SpareBank 1 SMN (17,74 %)
- SpareBank 1 Nord-Norge (17,74 %)
- Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA (17,74 %)
- Sparebanken Hedmark (11,30 %)
- SpareBank 1 Gruppen AS (10,00 %)
- Bank 1 Oslo Akershus AS (7,74 %)

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA har følgende datterselskaper:

- EiendomsMegler 1 Norge AS (100 %)
- SpareBank 1 Kundesenter AS (100 %)
- SpareBank 1 Verdipapirservice AS (100 %)
- SpareBank 1 ID AS (100%)
- SpareBank 1 Asept (100%)

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA har i tillegg hatt 15 % eierandel i TSM Nordic DA (Valyou). Dette selskapet ble imidlertid avviklet i 2015, som følge av en revurdering av satsingen.

Bankene i SpareBank 1-alliansen distribuerer SpareBank 1 Gruppens produkter og samarbeider på sentrale områder som merkevare, arbeidsprosesser, kompetansebygging, IT-drift, systemutvikling og innkjøp. Alliansen har inngått strategiske samarbeidsavtaler med LO og LOs fagforbund, og leverer finansielle produkter og tjenester til LOs medlemmer gjennom fordelsprogrammet LOfavør.

Produktselskapene etablert under SpareBank 1 Gruppen AS og alliansebankene har utviklet en felles teknologiplattform. Erfaringsutveksling og overføring av kompetanse innenfor alliansen, basert på beste praksis, er et viktig element for å utvikle alliansen videre.

3. MAKROØKONOMISKE FORHOLD

3.1. Internasjonalt

Den økonomiske veksten i verden var ifølge IMF 3,1 prosent i 2015. Fremvoksende økonomier stod for hoveddelen av veksten, til tross for blant annet nedgang i råvareprisene og politisk usikkerhet en rekke steder. I industriland er veksten samlet sett lite endret fra året før, men veksttakten varierer mye mellom de ulike landene.

USA opplever nå solid vekst i økonomien, drevet av blant annet klar vekst i privat konsum og økte boliginvesteringer. Arbeidsledigheten har falt betydelig siden toppen under finanskrisen. Tillit til at veksten har festet seg førte til at Federal Reserve (FED) i desember hevet sentralbankens signalrente, etter om lag syv år med nullrente og tre runder med ekstraordinær tilførsel av likviditet til markedet gjennom kjøp av statspapirer.

I Eurosonen er veksten fortsatt svak, og arbeidsledigheten er høy. Samtidig foregår det en gradvis gjeldsnedbygging. Indikatorer på bedriftenes og husholdningenes forventninger viser imidlertid økende optimisme, mens pengepolitikken fortsatt innrettes veldig ekspansivt. Selv om flere indikatorer peker i riktig retning vil det trolig ta tid før veksten i eurosonen kommer tilbake på et mer normalt nivå.

I likhet med den europeiske sentralbanken fører sentralbanken i Japan en svært ekspansiv pengepolitikk. Bank of Japan øker nå sin beholdning av verdipapirer med hele 80 billioner yen hvert eneste år, hvilket tilsvarer rundt 16 prosent av BNP. Veksten er imidlertid fortsatt på den svake siden, hovedsakelig som følge av lite vekst i forbruk og investeringer. Det antas at veksten vil holde seg svak også i årene som kommer. På lengre sikt står Japan også overfor store strukturelle utfordringer knyttet til lav innvandring og en aldrende befolkning.

Kinas økonomi møtte motbør gjennom fjoråret, blant annet med lavere aktivitet i industrien og kraftig fall i aksjemarkedet. Likevel har den økonomiske veksten holdt seg sterkt sett i forhold til normale veksttakter i Europa og USA. Årsakene til dette er fortsatt god utvikling i husholdningenes forbruk samt solid vekst i tjenestesektoren. Samlet sett er det imidlertid flere usikkerhetsmomenter rundt videre utvikling i kinesisk økonomi. Veksten ventes å avta ytterligere i årene som kommer, og det vil få stor betydning for verdensøkonomien om vekstfallet kommer gradvis eller raskt.

3.2. Nasjonalt

Norsk økonomi opplever for tiden store utfordringer som følge av lavere aktivitet i petroleumssektoren. En reduksjon i oljeinvesteringene har lenge vært ventet, men utslaget på sektoren har blitt større som følge av det kraftige fallet i oljeprisen. Foreløpige anslag fra Norges Bank viser at veksten i Fastlands-BNP ble redusert fra 2,3 prosent i 2014 til 1,4 prosent i 2015, hvilket er det laveste vekstnivået siden finanskrisen. For 2016 forventer sentralbanken at veksten avtar ytterligere, til 1,1 prosent.

Redusert aktivitet i petroleumssektoren og tilknyttet leverandørindustri har medført at Norge nå er inne i en omstillingsfase. En slik fase måtte komme før eller siden, gitt at olje og gass er ikke-fornybar ressurser. Oljeprisfallet har imidlertid bidratt til å både fremskynde og forsterke nedgangen. Oljeprisen har nå falt over 70 prosent siden juni 2014. Oljeprisfallet har imidlertid også medvirket til en svekkelse av den norske kronens internasjonale verdi. Svekkelsen av kronen, sammen med antatt lavere lønnsvekst, forventes å bedre Norges konkurranseevne når det gjelder tradisjonelle eksportvarer, og gi et løft for norsk eksportnæring.

Svekkelsen av kronen bidrar også til å trekke inflasjonen opp, gjennom høyere priser på importerte varer. Forutsatt at kronen ikke svekkes videre er imidlertid effekten midlertidig, og i tiden som kommer er det dermed forventet at inflasjonen vil avta noe. Målt ved konsumprisindeksen (KPI) er inflasjonen nå nær inflasjonsmålet til Norges Bank på 2,5 prosent. Ved å justere for avgifter og ekskludere energipriser (KPI-JAE) er den underliggende inflasjonen noe høyere.

Pengepolitikken ble holdt ekspansiv gjennom 2015. Norges Bank kuttet styringsrenten 0,25 prosentpoeng to ganger gjennom året, hvilket ga en rekordlav styringsrente på 0,75 prosent. Sentralbanken har signalisert at det er utsikter til ytterligere rentekutt i løpet av første halvår i 2016. Til tross for rekordlavt rentenivå ligger imidlertid norske renter godt over nivået hos våre viktigste handelspartnere.

I tillegg til en mer ekspansiv pengepolitikk er også finanspolitikken justert tilsvarende. Det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet, som måler den underliggende pengebruken av oljeinntektene, har økt ytterligere. Underskuddet i 2015 anslås til 167 milliarder kroner og antas å øke til 194 milliarder i år. Målt som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge utgjør dette henholdsvis 6,4 prosent og 7,1 prosent. For 2016 vil dette innebære en ekspansiv vekstimpuls på om lag 0,7 prosent og medfører dermed at oljepengebruken via statsbudsjettet har en solid påvirkning på etterspørselen etter varer og tjenester i økonomien. I forhold til kapitalen i Statens pensjonsfond utland (målt ved inngangen til året) vil underskuddet utgjøre 2,8 prosent i 2016, noe som fortsatt er 1,2 prosentpoeng mindre enn handlingsregelen for bruk av midler fra fondet i statsbudsjettet tillater.

Ulik utvikling hos bedriftene

Fallet i aktivitet i oljerelaterte virksomheter har gitt svært varierende virkning på norske bedrifter og regioner. Oljeinvesteringene, som lenge har vært en vesentlig bidragsyter til økonomisk vekst i Norge, bidrar nå negativt. Det antas at det kraftigste fallet i investeringsnivået ble tatt ut i 2015, men mest sannsynlig vil vi se en vesentlig nedgang også i 2016. Avhengig av hvor lenge den forventede oppgangen i oljeprisen drøyer vil investeringsnivået og aktiviteten i leverandørindustrien kunne falle videre. I øyeblikket er det tegn til liten vilje fra tilbudssiden til å stabilisere oljeprisen. På samme tid virker redusert vekst i Kina negativt inn på etterspørselen.

Den tradisjonelle eksportnæringen nyter godt av svak krone og bedret

konkurransesevne i det internasjonale markedet. Likevel har fastlandsbedriftenes investeringer falt de siste årene. Tallene viser stor forskjell mellom ulike næringer. Ikke overraskende er det næringene som er tett tilknyttet petroleumsindustrien som opplever en negativ vekst. For næringer som industri og kraftproduksjon ventes det økte investeringer i årene som kommer.

Norges Banks utlånsundersøkelse viser lite endring i de ikke-finansielle foretakenes etterspørsel etter kreditt. Bankene rapporterer imidlertid om innstramming i kredittpraksis, og det forventes at bankene vil øke sine utlånsmarginer den nærmeste tiden.

Husholdningenes gjeldsbelastning øker – men spareraten er høy

Privat forbruk utgjør en vesentlig del av BNP, men har gjennom 2015 avtatt noe. Utsikter til svakere lønnsvekst, høyere prisvekst og økt arbeidsledighet bidrar til å legge en demper på utviklingen, mens lave renter bidrar positivt gitt husholdningssektorens finansielle gjeld. Husholdningenes sparing utgjorde i store deler av 2015 over 10 prosent av disponibel inntekt (SSBs sparerate), mot 6,7 prosent i gjennomsnitt for årene 2010-2014.

Gjeldsutviklingen for husholdningene holdt seg relativt stabil gjennom fjoråret, med en tolv månedersvekst på mellom 6 og 6,5 prosent. Gjeldsveksten er således fortsatt høyere enn veksten i disponibel inntekt, hvilket betyr at husholdningenes gjeldsbelastning har økt ytterligere. Utlånsundersøkelsen til sentralbanken indikerer både redusert etterspørsel etter lån og innstramming i bankenes kredittpraksis. Utlånsmarginen forventes imidlertid å reduseres ytterligere, noe som vil holde husholdningenes rentebelastning lav og bidra til å holde kredittetterspørselen oppe. Samlet sett venter Norges Bank at kredittveksten vil avta noe i tiden som kommer, men at veksten fortsatt vil være høyere enn inntektsveksten.

Aksjemarkedene

Den internasjonale børsindeksen S&P Global 1200, som inkluderer om lag 70 % av verdens aksjemarkeder, hadde et fall på 2,9 % i 2015, mens Oslo Børs hovedindeks økte med 5,9 % og endte på 610 poeng.

3.3. Sysselsetting

I 2015 er sysselsettingen i Norge redusert med 3.000. Antallet helt ledige har økt med 23.000 og er nå på 118.000. Dette utgjør 4,3 % av arbeidsstyrken.

I Oppland er det registrert 1.928 helt ledige, noe som utgjør 2,0 % av arbeidsstyrken. Dette er 55 færre enn i fjor på samme tid.

I vårt markedsområde er det en økning i ledigheten, men alle kommunene ligger lavere enn landsgjennomsnittet.

Kommune	Arbeidsledige				
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	Endring	I %*
Lillehammer	290	193	238	45	1,7 %
Nord-Fron	64	61	60	-1	2,1 %
Sel	75	86	92	6	3,1 %
Sør-Fron	47	28	29	1	1,8 %
Ringebu	40	39	33	-6	1,4 %
Øyer	84	49	57	8	2,1 %
Gausdal	65	58	43	-15	1,3 %
Sum	665	514	552	38	

* Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken.

Svakere vekstutsikter vil trolig bidra til noe høyere arbeidsledighet fremover. Hvilke konsekvenser dette vil få lokalt er usikkert.

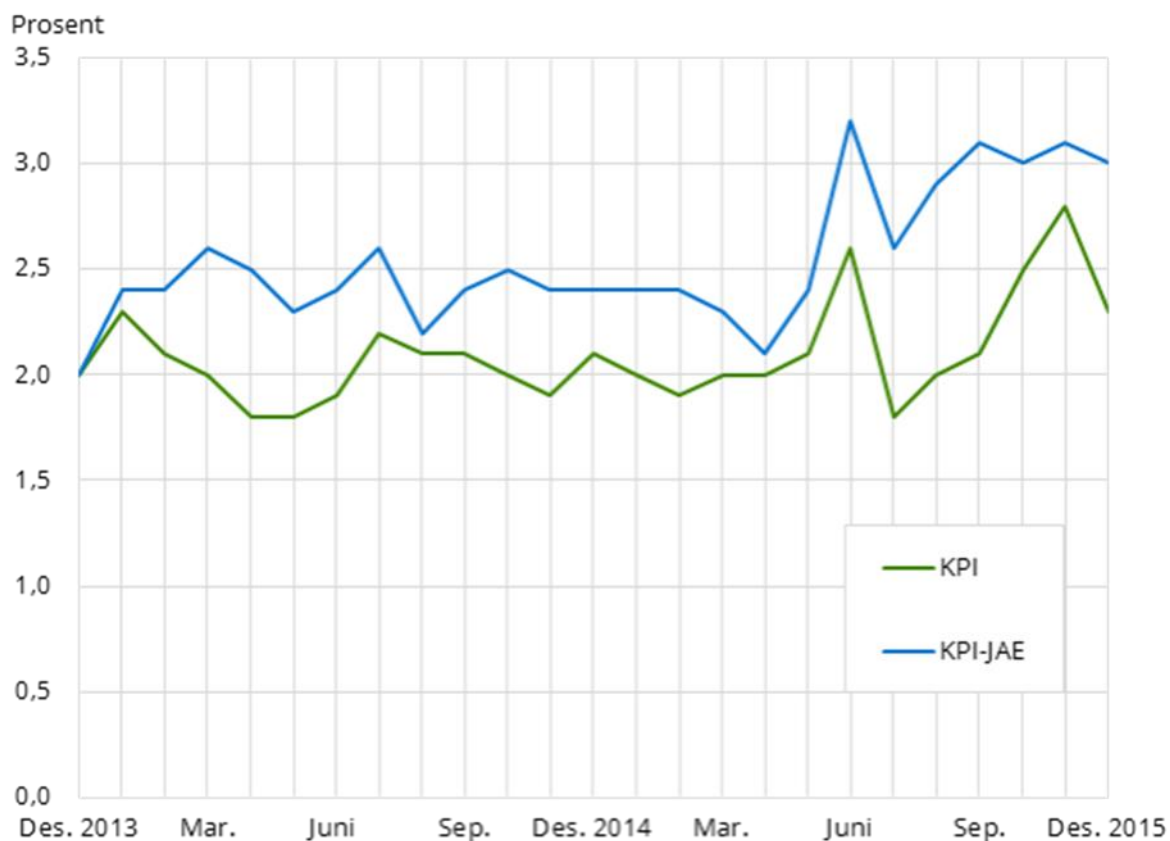
3.4. Prisvekst

Norges Bank har et mål om en årsvekst i konsumprisene (KPI) på 2,5 prosent. KPI økte med 2,3 prosent fra desember 2014 til desember 2015.

Den viktigste bidragsyteren til tolv måneders endringen var konsumgruppen med møbler og husholdningsartikler som hadde en prisøkning på 6,7 prosent. Prisene på mat og drikke bidro også med en oppgang på 2,4 prosent i løpet av de siste tolv måneder. Det var særlig frisk frukt, mineralvann og brus, samt friske grønnsaker som bidro til prisoppgangen fra desember i fjor til desember i år.

Andre faktorer som bidro til oppgangen i KPI siste tolv måneder, var prisene på aviser, bøker og skrivemateriell som økte 10,4 prosent, samt prisene på restauranttjenester som steg 3,1 prosent. Tolv måneders veksten i KPI ble hovedsakelig dempet av lavere elektrisitetspriser. Prisene på elektrisitet inkludert nettleie falt 6,1 prosent. Bensin- og dieselpriene som falt med henholdsvis 3,1 og 6,6 prosent fra desember 2014 til desember 2015 bidro også til å dempe tolv måneders veksten.

Figur 1. Konsumprisindeksen. Endring fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Årslønnsveksten i 2015 ble på 2,7 %. DNB Markets anslår årslønnsveksten for 2016 til å bli på 2,5 %.

3.5. Boligmarkedet

Boligprisene steg med 7,2 prosent i 2015. Årsvæksten var størst i første kvartal i 2015, men avtok fra 8,4 prosent i første kvartal til 5,5 prosent i fjerde kvartal.

Det er store geografiske forskjeller i boligprisutviklingen. I Rogaland falt boligprisene med 3,8 prosent i 2015. I Oslo var prisstigningen høy gjennom hele året. Utviklingen i arbeidsmarkedet er svakest på Vestlandet og Sørlandet, og dette bidrar trolig til den negative boligprisutviklingen i Rogaland. I oljeskyggen på Østlandet har effekten av oljeprisutviklingen ikke slått ut i negativ verdiutvikling på boliger enn så lenge. I tillegg er etterspørsel større enn tilbudet i de mest sentrale strøkene på Østlandet, til dels drevet av at innvandrere med oppholdstillatelse skal ha boliger.

Markedet for boliglån til husholdninger har vært (og er) preget av sterk konkurranse og utlånsrentene har blitt nedjustert en rekke ganger. Denne utviklingen ser også ut til å fortsette i 2016. Andre faktorer som urbanisering og lav bygging i pressområder taler også for en videre prisvekst. På den negative siden kan en svakere norsk økonomi og økt usikkerhet føre til lavere befolkningsvekst (færre arbeidsinnvandrere) og et

dårligere arbeidsmarked, noe som vil bidra til å trekke ned prisene på sikt.

3.6. Nye aktørers inntreden i bank og finans

Betegnelsen finansteknologi (Fintech) brukes om teknologi som utfordrer tradisjonelle finanstjenester som lån, betaling, forsikring og sparing.

Spørsmålet mange stiller seg, er om de tradisjonelle bankene og finansinstitusjonene vil bestå i møtet med det noen kaller en finansteknologisk revolusjon.

Handels- og reiselivsaktører, som Komplette og Norwegian, samt teknologiselskaper, som Google, Facebook og Apple tar utgangspunkt i kundedata, merkevare og kapital og starter egne banker. Investeringer i Fintech industrien de siste fem årene har nådd 50 mrd. USD ifølge Dagens Næringsliv.

Delingsøkonomien er i sterk vekst. Tilliten til etablerte merkevarer svekkes og den nye generasjonen kunder søker nye løsninger. Forbrukerens fokus skifter fra eierskap til tilgjengelighet. Tjenester som Airbnb og Uber skaper nye økosystem og interaksjonsformer der finansielle tjenester er inkludert.

Spørsmålet er om disse nye aktørene kan tilfredsstillende den nye generasjonen forbrukere og utkonkurrere bankenes etablerte forretningsmodell.

P2P (person til person) lån har høy vekst i USA og Storbritannia og er alternativer til tradisjonelle banklån. Utlånsvirksomheten er det området som opplever minst konkurranse fra Fintech. Bankene har et konkurransefortrinn i lav finansieringskostnad gjennom banklisensen (konsesjonen).

Innenfor forsikring og spare- og plasseringsområdet benyttes i økende grad selvbetjente løsninger. Dette er en trend som vil forsterkes etter hvert som robotrådgivere basert på lærende algoritmer blir i stand til å gi presise råd basert på kundedata. I tillegg vil lov og forskrift presse lønnsomheten gjennom MiFID II og forbud mot returprovisjoner, noe som vil favorisere selvbetjente plattformer ytterligere.

Betalingsområdet er navet i kunderelasjonen og 80% av kundens interaksjon med banken er her. Norge er i særstilling på betalingsområdet gjennom firepartsmodellen der BankAxept står for 80 % av kortbruken. Det nye EU direktivet PSD2 vil åpne opp infrastrukturen, og flere aktører vil lansere egne mobil lommebok- og POS-løsninger

IF-forordningen er regulatoriske myndigheters verktøy til å kontrollere forretningsmodellene på kortområdet. Forordningen vil medføre at Bankenes interchange inntekter blir redusert. I tillegg vil forordningen kunne påvirke innretningen av prioriteringsregelen, hvor BankAxept ligger inne som forhåndsvalg når kunden har kombinerte kort. Forskjellen i priser mellom BankAxept og VISA/MC vil bli redusert. Det kan øke brukerstedenes interesse for internasjonale kort. Totalprisen vil fortsatt være høyere enn ved BankAxept, sett fra et brukerstedsperspektiv, og i BankAxept er

risikoen lavere ved at bankene har et regelverk for dekningskontroll og tapsfordeling.

Det synes klart at over tid vil inntektene kunne bli kraftig redusert innenfor bankenes nåværende forretningsmodell etter hvert som lov og forskrift åpner opp for andre aktørers inntreden, samtidig som kundenes adferd endres i takt med den teknologiske utviklingen.

Kampen om nye bankuavhengige kundeflater er i gang og lanseringen av Vipps, MobilePay og mCash i det norske markedet er den første av flere potensielle lignende hendelser i tiden som kommer.

SpareBank 1 kan ikke gi fra seg kundegrensesnittet. Kampen står om trafikk (for oss) og relevans (for kunden). Våre initiativ må ta utgangspunkt i konkrete behov hos våre kunder og være relevant. I den forbindelse har vi en rekke styrker knyttet til distribusjonskraft, nærhet og relasjon til kundene, samt kundeinnsikt basert på store mengder kundedata.

4. LOKAL UTVIKLING I 2015

4.1. Befolkningsutvikling

Befolkningsutviklingen i Norge i 2015 viser en økning på ca. 49.000 personer. Dette tilsvarer en årlig vekst på 1,0 %. Mesteparten av veksten skyldes innvandringsoverskudd (63 % av veksten), mens fødselsoverskuddet holder seg stabilt på samme nivå som de foregående år (37 % av veksten). Befolkningen øker mest i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Ved utløpet av 2015 bor det 5.214.890 personer i Norge.

Folketallet i Oppland økte med 96 personer eller 0,05 %. Kommunene i vårt markedsområde har varierende befolkningsutvikling. Lillehammer og Sør-Fron har befolkningsvekst, mens de øvrige kommunene har tilbakegang. Endringene er små, men indikerer en lite heldig utvikling.

Kommune	Folketall				
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	Endring fra i fjor	
Lillehammer	26.850	27.028	27.300	272	1,0 %
Nord-Fron	5.827	5.765	5.754	-11	-0,2 %
Sel	5.952	5.974	5.965	-9	-0,2 %
Sør-Fron	3.193	3.191	3.204	13	0,4 %
Ringebu	4.496	4.495	4.459	-36	-0,8 %
Øyer	5.102	5.090	5.065	-25	-0,5 %
Gausdal	6.141	6.237	6.210	-27	-0,4 %
Sum	57.561	57.780	57.957	177	0,3 %

4.2. Konkurser

Årsstatistikken for 2015 fra Konkursregisteret viser en nedgang i antall konkurser på 7 % sammenlignet med 2014. Det er i 2015 registrert i alt 4.462 konkurser. I Oppland ble det registrert 115 konkurser i 2015, noe som er 38 færre enn i 2014.

Tre av fire konkurser er foretakskonkurser. Øvrige konkurser er konkurs i enkeltpersonforetak og personlig konkurser.

4.3. Nyetableringer

Det var i alt 558.959 bedrifter i Norge pr. 1. januar 2016, en økning på 11.727 fra året før (547.232).

I NHO's kommune NM er de beste rangerte regionene kjennetegnet av høy befolkningstetthet, nærhet til universitet og høyskoler og tette knytninger til næringsklynger innenfor oljeindustrien og teknologi.

De høyest rangerte regionene i innlandet er kjennetegnet av god demografisk utvikling og god kommuneøkonomi.

Lillehammerregionen er definert som kommunene Sør-Fron, Ringebu, Øyer, Gausdal og Lillehammer.

Lillehammerregionen rangeres som region nr. 27 av i alt 77 regioner. Dette er en plass svakere enn i fjor. Sammenlignet med Hamarregionen, som nå er inne blant de 20 beste regionene, så er Lillehammerregionen vurdert som bedre på arbeidsmarked og kompetanse, men svakere på næringsliv og kommuneøkonomi. Regionene vurderes som like på demografi.

Gudbrandsdalen er definert som kommunene Lesja, Dovre, Lom, Skjåk, Sel, Vågå og Nord-Fron.

Gudbrandsdalen rangeres som region nr. 67 av i alt 77 regioner. Dette er fire plasser svakere enn i fjor. Sammenlignet med Valdres, som er rangert som nr. 51, er Gudbrandsdalen vurdert som bedre på arbeidsmarked, men svakere på kompetanse, næringsliv og kommuneøkonomi. Regionene vurderes som like på demografi.

Samlet sett er resultatene fra årets Nærings-NM akseptable for Lillehammerregionen, som holder omtrent samme posisjon som i fjor med positiv utvikling innenfor indikatorene på næringsliv. Det er gledelig at det skapes verdier og at sysselsettingen er høy. Regionen faller litt tilbake på befolkningsutvikling.

Av kommunene i region Gudbrandsdalen er det kun Sel og Nord-Fron kommune som er definert inn i vårt markedsområde. De største utfordringene for denne regionen er at veksten i næringslivet er svak, kommunene er små og alderssammensetningen i arbeidslivet er påvirket av fraflytting og aldrende befolkning.

4.4. Bygg og anlegg

Nasjonalt var omsetningsveksten i bransjen på 1,4 %, målt pr. august, noe som er en nedgang i forhold til samme tidspunkt i fjor da veksten var på 4,2 %.

Geografisk er det Oslo som har den største nedgangen (- 6,0 %), mens nabofylket Akershus hadde den nest største økningen (15,0 %), bare slått av Finnmark med 18,0 % vekst. Oppland har tredje størst omsetningsvekst

---

med 9,8 %. I kroner er det for Oppland sin del snakk om en økning på 172 mnok pr. august. Relativt sett er veksten større enn i 2014, men målt i nominelle kroner var veksten vesentlig større i 2014 (573 mnok).

E6-utbyggingen er fortsatt i full gang i Gudbrandsdalen for det Statens Vegvesen omtaler som utbyggingsetappe 1 mellom Frya og Sjoa, fordelt på to store kontrakter hhv. Frya-Vinstra og Vinstra-Sjoa. Frya-Vinstra ble startet opp i juni 2013 og skal ferdigstilles høsten 2016. Vinstra-Sjoa ble startet opp i januar 2014 og er også planlagt ferdig høsten 2016.

E6-utbyggingen har tilført vårt distrikt stor aktivitet og det er knyttet spenning til det som skjer etter at prosjektene er ferdige.

Utbyggingsetappe 2 består av Gunstadmoen-Frya og Sjoa-Otta, som er prioritert i siste seksårsperiode av Nasjonal transportplan 2014-2023. Det er usikkerhet knyttet til oppstart, men det er laget planer for mulig oppstart i 2019.

Utbyggingsetappe 3 Elstad-Gunstadmoen er under planlegging med uavklart byggestart. Det knyttes også spenning til hvor mye bompengebelastningen vil påvirke både arbeidsmarkedet og næringslivet. Det kommer også investeringer og muligheter knyttet til bl.a. nytt vegserviceanlegg på Vinstra, raste- og badeplasser langs E6, og investeringer og tilpasninger av den gamle E6.

Det har vært god ordretilgang og gode resultater for mange lokale aktører i bransjen, en bransje som vårt dalføre har stor kompetanse i og som sysselsetter mange av våre innbyggere både i vårt område og nasjonalt.

4.5. Ringvirkninger av E6 prosjektet

Tidens største samferdselsprosjekt i Gudbrandsdalen er kommet omtrent halvveis målt i tid. Ringvirkningene av prosjektet er betydelige målt som verdiskaping i entreprisene, men de indirekte effektene er også vesentlige i betydningen av service og tjenesteytende næringer sin verdiskaping i forbindelse med veibyggingen.

Den varige effekten vil også oppleves på flere måter.

Reisetid mellom Otta og Lillehammer vil bli redusert med 15-30 minutter. Samtidig vil trafikksikkerheten bedres og støv og støyproblemene i tettstedene bli borte når alle tunge kjøretøy overføres til ny E6. Omfattende flomsikring av sidebekker og overvannssystem på E6 skal gi større sikkerhet mot fremtidige klimaendringer.

Nye Vinstra veipark vil bli Norges mest komplette veiserviceanlegg med oppstillingsplass til 60 tunge kjøretøy, ekspressbusstopp, rasteplass, overnatting, veikro og bensinstasjon. Det vil ligge godt til rette for ytterligere næringsutvikling rundt denne etableringen.

Dagens E6 blir ny lokalvei, med muligheter til å utvikle en alternativ rute for turister. Det jobbes aktivt for å gjøre tettstedene til attraktive stoppested med god skilting og tilgjengelighet fra ny E6, men det vil utvilsomt bli en

annen tid for de eksisterende veikroene og stoppestedene når så mye gjennomgangstrafikk forsvinner.

Den nye veien er bompengefinansiert, og vil kunne gi en betydelig merkostnad for dagpendlere og innbyggere som kjører gjennom bom for å komme til fritidsaktiviteter.

Den største samfunnseffekten er en trygg vei for innbyggerne i Gudbrandsdalen og for alle som vil besøke oss.

4.6. Reiseliv

Året 2015 har vært et godt år for reiselivet nasjonalt og i vår region (kilde SSB). Hele landet har hatt en økning i antall besøkende på 4,4 %. Antall besøkende fra utlandet har økt med 8,3 %.

Oppland og Gudbrandsdalen kan vise til enda større vekst med en samlet økning på 7,8 % for Oppland og 8,9 % for Gudbrandsdalen. Det er spesielt gledelig å se at det satses på det internasjonale markedet som har gitt en vekst på 8,3 % for Oppland og 16,5 % for Gudbrandsdalen. Vinter-Norge mistet deler av det danske markedet i forbindelse med finanskrisen. Dette har tatt seg opp igjen i 2015 med en oppgang på hele 12 % dansker til Gudbrandsdalen.

Mye av veksten i reiselivet er relatert til lavere kronekurs. Andre faktorer som trygghet og at det er trendy med naturopplevelser spiller også inn. Vår region har vært markedsført felles gjennom FjellNorge mot Danmark, Sverige, Nederland og Tyskland de siste fem årene. Det er grunn til å tro at dette også har gitt en effekt siden veksten i Oppland er høyere enn i landet total sett.

Det blir bygget ca. 1.000 nye hytter i Oppland per år. Fritidsboliger i Gudbrandsdalen genererer ca. 1 mrdnok per år i verdiskaping (kilde SSB).

4.7. Landbruk og skogbruk

Antall som søkte produksjonstilskudd i Oppland viser en nedgang på 3,1 % fra 2014 til 2015. I Midt-Gudbrandsdal var nedgangen på ni bruk og i Lillehammerregionen 20 bruk.

Melkeproduksjonen i Oppland er stabil. Snittproduksjonen var 159.048 liter. Det ble levert geitemelk fra 33 foretak. Innen melkeproduksjonen vurderes lønnsomheten å vise en positiv utvikling også godt hjulpet av et lavere rentenivå. Reduserte muligheter for eksport av ost kan på sikt føre til at økonomien blir presset. Det har vært stor interesse for kjøp av melkekvoter til høye priser.

Innen saueholdet har det vært flere som har bygd ut for sau også i år. Oppland er nest største fylke når det gjelder sauehold, med 89.472 voksne sauer. Rogaland er største fylke med i alt 159.484 sauer. Satsningen på sau kan føre til overproduksjon og dertil lavere priser, dersom man ikke oppnår en salgsøkning.

I Oppland er det nå 10.358 ammekyr. Det er underskudd på storfekjøtt,

men så langt har det ikke kommet noen signaler om at staten vil gi økonomiske stimuli slik at flere vil satse på denne produksjonsformen.

Det ha vært god avsetning på svinekjøtt, noe som har gitt positiv økonomisk utviklingen for produsentene. I Oppland er det nå 4.138 avlspurker.

Fjørfesektoren har slitt økonomisk grunnet lavt salg.

Det har vært redusert slaktemengde for alle dyreslag fra 2014 til 2015 unntatt for svin som har en økt slaktemengde på 3,1 %, nedgangen på fjørfeslakt var på 15,2 %.

Det har i 2015 vært stor aktivitet og god avsetning på både massevirke og skurtømmer. Prisene har hatt en nedgang i forhold til 2014 med ca. 7 % på skurtømmer og 9 % på massevirke. I vårt område står deler av skogen i bratte lier som gjør at avvirkningskostandene fort kan bli høye og økonomien marginal.

5. REGNSKAPET FOR 2015

I forbindelse med innføring av ny regnskapsstandard for pensjoner er bankens balanse pr. 31.12.2014 omarbeidet. Sammenligningen av regnskap for 2015 mot 2014 er basert på tall før omarbeiding av balansen.

5.1. Inntektsutviklingen

Inntektene i 2015 ble i alt redusert med 12,4 mnok.

Inntektene fra den ordinære bankdriften økte med 14,1 mnok sammenlignet med 2014. Inntektsveksten er sterkest på kjernevirksomheten. Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter økte med 11,8 mnok, noe som skyldes bedret rentenetto og økte utlånsvolum.

Netto provisjonsinntekter økte med 1,9 mnok som følge av økt lønnsomhetsprovisjon fra skadeforsikringsporteføljen, økt salg av kredittkort og liv- og fondsplasseringer.

I tillegg økte andre driftsinntekter med 0,4 mnok.

Inntektsreduksjonen innenfor verdipapirirområdet i 2015 skyldes i hovedsak to forhold:

- Utbytte og andre verdipapirer med variabel avkastning hvor vi i 2014 inntektsførte resultateffekten av ekstraordinær tilbakebetaling av kapital til aksjonærene i Samarbeidende Sparebanker Bankinvest II AS. I 2015 har vi ingen tilsvarende hendelse. I tillegg var det årlige utbytte fra Samspar svakere i 2015 enn i 2014. Samlet utgjør dette 16,2 mnok i inntektsreduksjon for 2015 sammenlignet med 2014.
- Verdiendring og gevinst/tap på bankens verdipapirer som vi i 2014 inntektsførte med 10,9 mnok, noe som i stor grad skyldes gevinst på salg av aksjene i NETS Holding AS på 6,9 mnok. Vi har ingen

tilsvarende hendelse i 2015. I tillegg er den regnskapsmessige effekten av urealiserte tap på OMF porteføljen på 3,0 mnok. Samlet utgjør dette en inntektsreduksjon i 2015 sammenlignet med 2014 på 10,3 mnok.

5.2. Kostnadsutviklingen

Driftskostnadene før tap økte i 2015 med 8,6 mnok sammenlignet med 2014.

De viktigste driverne bak kostnadsveksten var:

- lønn, pensjon og sosiale kostnader, hvor banken bokførte en kostnadsøkning på 3,1 mnok. Økningen i direkte lønn var på til sammen 1,6 mnok, hvorav lønnsoppgjøret utgjorde mesteparten, da årsverksforbruket var omtrent det samme som i 2014. Pensjonskostnadene økte med til sammen 0,8 mnok, hvorav YTP ordningen sto for 80 % av kostnadsveksten. I tillegg økte de sosiale kostnadene med 0,7 mnok. Arbeidsgiveravgift sto for hele økningen.
- administrasjonskostnader, hvor kostnadene økte med 3,8 mnok i 2015 sammenlignet med 2014. Kostnadene på fellesarenaen er økende. IT-prosjekter og økte finansieringskostnader er hovedårsaken til kostnadsøkningen.
- andre driftskostnader, som økte med 1,4 mnok i 2015 sammenlignet med 2014. De største postene med negative endringer fra i fjor er:
  - utkjøp av leiekontrakt på Ringebu på 0,5 mnok
  - økte driftskostnader på overtatte eiendeler 0,3 mnok
  - økte felleskostnader fra Samspar eksklusive IKT kostnader på 1,5 mnok.

Tap på utlån ble i 2015 kostnadsført med i alt 11,6 mnok. Sammenlignet med 2014 er dette en reduksjon på 2,7 mnok. Gruppeavsetningene er redusert med 1 mnok til 20 mnok i 2015 med bakgrunn i anbefalinger fra Kompetansesenter for kredittmodeller (KFK). Tapsavsetninger for fremtidige tap på enkeltkunder er bokført med 28,3 mnok.

Tap på verdipapir er bokført med 0,9 mnok. Posten består bl.a. av nedskrivning på aksjene i Rondablikk Drift AS.

Skattekostnaden for banken ble i 2015 18,7 mnok, noe som er 2,1 mnok mer enn i 2014. Årsaken til at skatteprosenten er økt er reduserte utbytter og gevinster på verdipapir med lavere skattegrunnlag. I tillegg er skattesatsen for 2016 redusert til 25 %, noe som bl.a. påvirker verdien av balanseført utsatt skattefordel. Betalbar skatt utgjør 18,1 mnok og formuesskatten utgjør 1,9 mnok. Jmf. Note 11.

Eksklusiv verdipapir og tap på utlån er cost/income økt fra 48,9 % i 2014 til 54,5 % i 2015.

Relativt til gjennomsnittlig forvaltningskapital er kostnadsprosenten økt fra 1,55 % til 1,57 %.

5.3. Resultatutviklingen

Bankens resultat i 2015 er på 47,3 mnok, noe som er 18,8 mnok svakere enn for 2014. I 2014 var resultatet preget av flere enkelthendelser som alle gikk i positiv retning, og som ikke var resultat av den daglige driften av banken.

Likevel er bankens resultat i 2015 det nest beste gjennom tidene målt i nominelle kroner.

Den ordinære bankdriften etter tap og skatt korrigert for utbytte, gevinster og tap på verdipapirer er 6,1 mnok bedre enn fjoråret og er tidenes beste.

5.4. Balanseutviklingen

Bankens forvaltningskapital økte i 2015 fra 5.742 mnok til 6.193 mnok. Dette utgjør en vekst på 7,9 % mot 9,8 % i 2014. Dette er vekst eksklusiv utlån overført til SpareBank 1 Boligkreditt. Hensyntar vi vekst inklusiv SpareBank 1 Boligkreditt er bankens forvaltning økt fra 7.064 mnok i 2014 til 7.598 mnok i 2015. Dette gir en vekst på 7,5 %.

Utlån

Brutto økte utlånene eksklusiv SpareBank 1 Boligkreditt med 471 mnok eller 10,0 % i 2015. I 2014 var utlånsveksten 407 mnok (9,4 %). Inklusiv SpareBank 1 Boligkreditt var utlånsveksten 553 mnok eller 9,1 % i 2015. Budsjettert utlånsvekst var 9,2 %.

Personmarkedet økte sine utlån inklusiv SpareBank 1 Boligkreditt med til sammen 433 mnok (9,9 %), mens bedriftsmarkedet økte sine utlån med 119,4 mnok (7,1 %).

Av samlede utlån utgjør nå lån til personmarkedet (PM) 4.799,6 mnok (4.301,7) og utlån til næringslivet (BM) 1.794,0 mnok (1.674,6). Inklusiv i disse tallene er det netto overført 81,6 mnok til SpareBank 1 Boligkreditt i 2015, slik at samlet volum i SpareBank Boligkreditt nå er 1.404,0 mnok.

Gjeldsveksten nasjonalt er på 5,3 % de siste 12 månedene pr. 31.12.2015. Gjeldsveksten blant husholdningene er på 6,2 %, mens gjeldsveksten blant ikke finansielle foretak er på 3,2 %. I vårt markedsområde er det sannsynlig at gjeldsveksten er noe svakere enn den nasjonale gjeldsveksten. Vår utlånsvekst er større enn den nasjonale gjeldsveksten. Dette indikerer at banken også i 2015 øker sine markedsandeler.

Innskudd

Ved utgangen av året var størrelsen på innskuddene fra bankens kunder 4.343,2 mnok mot 4.003,4 mnok året før. Dette er en vekst på 340 mnok eller 8,5 % mot 350 mnok eller 9,6 % året før. Budsjettert innskuddsvekst var 6,4 %. Innskuddsdekningen gikk fra 85,7 % 31.12.2014 til 83,7 % 31.12.2015.

6. RISIKOVURDERING AV BALANSEN

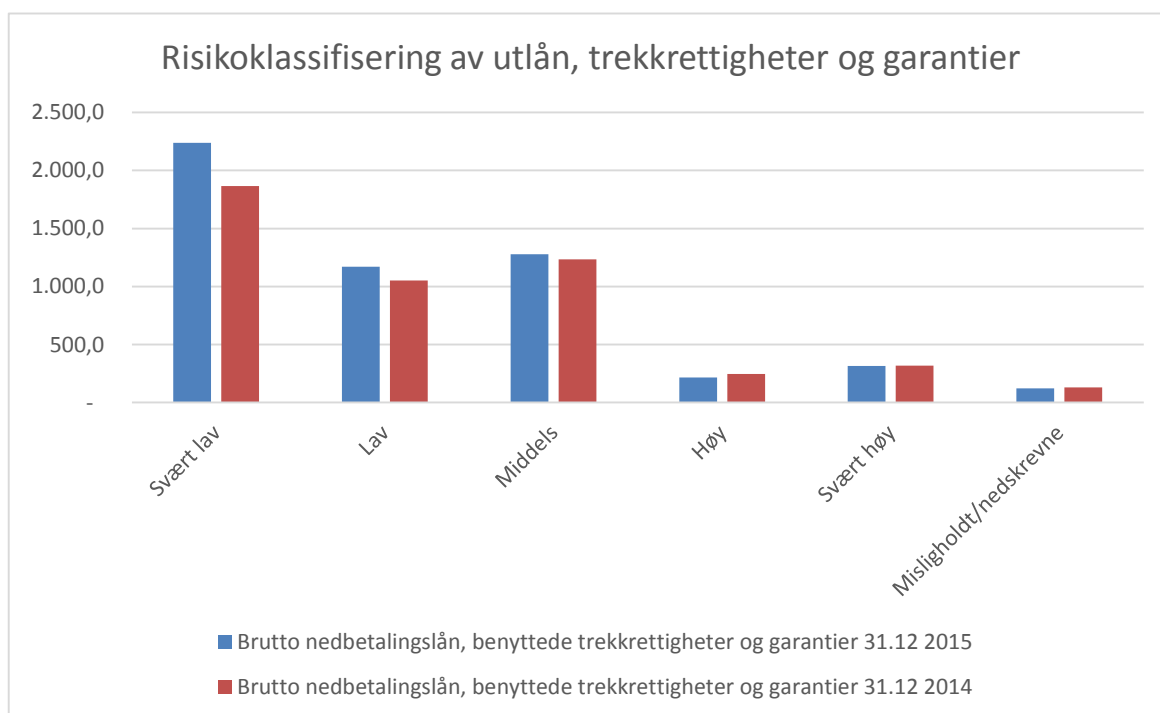
6.1. Kreditrisiko

Kreditrisikoen er den desidert største risikofaktoren knyttet til den virksomhet som banken driver.

Banken har siden 2008 gått i retning av en stadig større andel utlån til personmarkedet. Dette er i tråd med bankens strategiplan. Pr. 31.12.2015 er fordelingen av utlån til person- og bedriftsmarkedet 73/27 inklusiv eksponeringen mot Boligkreditt. Dette er godt innenfor målet i strategiplanen. Banken har pr. 31.12.2015 rapportert ett engasjement i henhold til Finanstilsynets retningslinjer om store engasjement. Bankens interne målsetting er at summen av store engasjement ikke skal utgjøre mer enn 80 % av ansvarlig kapital. Pr. 31.12.2015 utgjør dette 16 %.

Porteføljesystemet, Porto, måler utviklingen av kredittrisikoen i bankens portefølje, jmf. note 14 G. Noten viser at kredittrisikoen i porteføljen er signifikant forbedret i 2015. Andel utlånsvolum i de tre beste risikoklassene er økt fra 86 % til 88 %, og tilsvarende redusert i de tre dårligste risikoklassene. Av den totale utlånsveksten på 553 mnok i 2015, så kommer 0,7 % i en av de tre dårligste risikoklassene.

Styrets vurdering er at kredittrisikoen ligger godt innenfor bankens evne til å bære tap basert på opparbeidet egenkapital.

6.2. Tap på utlån og garantier

Tap på utlån er bokført med 11,6 mnok mot 14,3 mnok i 2014. Det utgjør 0,22 % av brutto utlånsportefølje pr. 31.12.2015 (0,30 % pr. 31.12.2014).

Banken har kvartalsvis gjennomgått misligholdte, tapsutsatte og større

engasjement både på person- og bedriftsmarked med henblikk på å avdekke tap i porteføljen. Det har vært ført løpende avsetninger for slike tap.

De gruppevise avsetningene er på 20 mnok og er redusert med 1 mnok i 2015. Ved fastsettelse av størrelsen på gruppevise avsetninger legger banken til grunn beregninger gjort av SpareBank 1 Kompetansesenter for kredittmodeller (KFK). KFK hensyntar i sine modeller negativ migrasjon mellom risikoklasser uttrykt som forventet tap, hvor all kundeinformasjon hentes fra bankens risikoklassifiseringsmodeller som baserer seg på historiske liknings- og regnskapsdata. I tillegg vektlegges endringer i de økonomiske rammebetingelsene. På bakgrunn av endringer i disse faktorene estimerer KFK bankens gruppevise avsetninger.

Samlede tapsavsetninger utgjør nå 0,90 % av brutto utlån mot 1,05 % for 2014. Gjennomsnittet for norske sparebanker av sammenlignbar størrelse var pr. 31.12.2014 0,64 %. Bankens avsetninger er således godt over dette nivået, noe som avspeiler en større risiko enn gjennomsnittet.

Misligholdet i banken er i all hovedsak av eldre dato. Dette er engasjement der arbeidet med realisasjon av sikkerhetene tar lang tid. Det er derfor sannsynlig at banken vil synliggjøre noe høyere mislighold enn bransjen for øvrig inntil disse sikkerhetene er realisert.

Et normalisert tap for banken vil trolig ligge i intervallet 0,25 % til 0,40 % av brutto utlån pr. år. Tilsvarende for sammenlignbare banker var i 2014 på 0,16 %.

Vi er eksponert for bransjer hvor historisk lønnsomhet har vært svak. Landbruket har vært gjennom en sterk effektivisering uten at dette har bedret lønnsomheten vesentlig. I tillegg er reiselivsbransjen i kraftig omstilling, og har måttet tilpasse kostnadsnivået til en lavere omsetning. Lav kronekurs og det internasjonale trusselbilde har imidlertid vært gunstig for norsk reiselivsnæring. Slik vi ser de økonomiske fremtidsutsiktene, kan det forventes et tapsnivå innenfor normaltap de neste årene, men med en viss usikkerhet knyttet til utviklingen i de to nevnte bransjene.

Finanstilsynet

Styret i banken mottok likelydende brev til alle banker fra Finanstilsynet datert 21.12.2015. Finanstilsynet understreket i sitt brev nødvendigheten av at bankene gjorde en direkte og indirekte vurdering av effekten av oljeprisfallet, både når det gjaldt individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Så langt ser vi få eller ingen direkte regionale effekter av oljeprisfallet. Det er grunn til å tro at vi etter hvert vil få innslag i realøkonomien, men enn så lenge ser vi lite effekt på aktiviteten. I våre anslag på gruppevise avsetninger, utarbeidet av Kompetansesenter for kredittmodeller, hensyntas Norges Bank's scenario med moderat økning i arbeidsledighet, lav rente, svak valutakurs og en oljepris på ca. 30 USD/fat.

Misligholdet i banken viser i 2015 en svakt positiv utvikling. Tapsavsetningene er også stabile i forhold til brutto utlån. Sammenlignet

med andre banker på vår størrelse er vårt avsetningsnivå til dels betydelig høyere, både når det gjelder individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Styret vurderer at de foretatte avsetninger er tilstrekkelige.

6.3. Overtatte eiendeler

Banken har i forbindelse med engasjementssikringsarbeid overtatt eiendommer til en verdi av 28,1 mnok. Samme tid i fjor var tilsvarende eksponering på 43,2 mnok, jmf. note 14 k. Det forventes at overtatte eiendeler vil bli redusert ytterligere i løpet av 2016.

6.4. Markedsrisiko verdipapirer

Obligasjonsbeholdningen er redusert fra 286 mnok til 283 mnok gjennom året.

Beholdningen av aksjer, andeler og egenkapitalbevis er redusert fra 304 mnok i 2014 til 166 mnok i 2015. Reduksjonen skyldes realisasjon av overskuddslikviditet i lavrisiko rentefond.

Våre anleggsaksjer er i all hovedsak strategiske aksjeposter i selskaper innenfor SpareBank 1 Alliansen.

Utbytte fra investeringer i felleskontrollert virksomhet utgjør i alt 2,9 mnok, og kommer fra investeringer i Samarbeidende SpareBanker AS og Samarbeidende SpareBanker Bankinvest I AS.

Det er inntektsført utbytte på 1,0 mnok fra Samarbeidende Sparebanker AS i 2015. Dette er utbytte fra SpareBank 1 Gruppen AS for 2013 hvor eierskapet går via Samarbeidende Sparebanker AS. Bankens eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS utgjør indirekte 1,38 % ved årsskiftet.

Utbytte fra investeringer i aksjer, andeler og egenkapitalbevis utgjør i alt 3,2 mnok, og kommer fra investeringer i SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Næringskreditt og Samarbeidende SpareBanker Bankinvest II AS.

Utbytte fra investeringer i datterselskaper utgjør i alt 1,6 mnok, og kommer fra investeringer i EM 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS og Gjestgiver'n AS.

Renterisikoen ved innlån og plasseringer er holdt på et lavt nivå ved at posisjonene i hovedsak er korte renter (3 måneders NIBOR).

Volumet av fastrentelån er økt fra 234 mnok til 410 mnok i 2015. Dette volumet er rentesikret med rentebytteavtaler på til sammen 300 mnok, jmf. Note 22.

6.5. Likviditetsrisiko

Det er i de senere år lagt vekt på å redusere likviditetsrisikoen i banken. Dette særlig ved at låneforfall og motparter ved innlån er spredt og at kredittlinjer er etablert hos flere aktører.

Pengemarkedet og kredittmarkedene både nasjonalt og internasjonalt er preget av usikkerhet knyttet til høy statsgjeld både i Eurosonen og USA. Likviditeten i markedene er imidlertid god. På den andre siden medfører de nye "Bail-in" reglene at investorene har fått en dårligere posisjon i forhold til dekningsrekkefølgen ved en eventuell konkurs. Refinansieringsrisikoen vurderes derfor som uendret og som lav i en kort horisont og som moderat i et lengre perspektiv.

Likviditetsstyringen tar utgangspunkt i bankens likviditetsstrategi vedtatt i styret. Strategien gjennomgås årlig, og skal sikre banken evne til å håndtere kritiske situasjoner.

En finansieringskilde som reduserer refinansieringsrisikoen er overføring av boliglånsportefølje til SpareBank 1 Boligkreditt AS, som er direkte eid av alliansebankene.

Balanseveksten i 2015 er på 456 mnok. Finansieringsbehovet er primært drevet av utlånsveksten, som har vært på i alt 471 mnok. De viktigste finansieringskildene har vært innskuddsveksten på 340 mnok, økning i obligasjonsgjelden på 78 mnok og resultattilførsel for 2015 med 47 mnok.

Det er inngått en samarbeidsavtale i SpareBank 1 Alliansen som forplikter de enkelte bankene til å bistå øvrige banker i alliansen ved eventuelle finansieringsproblemer. I 2015 har denne avtalen ikke medført eksponering.

Vårt refinansieringsbehov i 2016 er på 370 mnok. Jfr. note 21. Vi forventer at bankenes finansieringskostnader i obligasjonsmarkedet i et 3-5 års perspektiv, vil ligge på 100 - 150 basispunkter over 3 mnd. Nibor, avhengig av løpetid på obligasjonene.

6.6. Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som "risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser".

Med bakgrunn i de nye kapitalkravsreglene er det utviklet en modell som er bankens verktøy for å kartlegge og vurdere bankens risiki.

Beregningsgrunnlaget for minstekravet til kapitaldekning er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste årene multiplisert med 12,5.

Kapitalforskriften § 42-1 inneholder nærmere bestemmelser om hvilke poster som inngår i inntektsbegrepet.

Styrets vurdering er at bankens operasjonelle risiko er innenfor akseptable rammer.

7. DRIFTSRESULTATET

Resultatet etter skatt er på 47,3 mnok. Dette utgjør 0,79 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Egenkapitalavkastningen etter skatt ble på 8,0 %.

8. DISPONERING AV OVERSKUDD

Regnskapet er gjort opp under forutsetning av videre langsiktig drift. Styret foreslår slik disponering av årets overskudd på kroner 47.325.531,-:

Overført gavefond:	kr	750.000,-
Overført Sparebankens fond:	kr	46.575.531,-

Egenkapitalen blir ved årets slutt etter dette 619 mnok mot 583 mnok i fjor. For øvrige kommentarer til årets endring i Sparebankens fond, se note 23.

Kapitaldekningen utgjør nå 17,0 %. Kapitaldekningen for 2015 er beregnet ut fra Basel III regelverket, jmf. note 24.

9. SAMFUNNSANSVAR, MILJØ OG LIKESTILLING

9.1. Samfunnsansvar

Banken har siden etableringen i 1860 drevet sin virksomhet med tanke på å dekke lokalsamfunnets behov for banktjenester.

I bankens strategidokument synliggjøres forretningsideen, målbildet og løftene for hvordan banken definerer sin rolle i lokalsamfunnet.

Det er en økende bevissthet i næringslivet om at bedrifter har ansvar i samfunnet utover det å skape bedriftsøkonomiske overskudd. Både internasjonalt og nasjonalt er det en trend at virksomhetene utvikler egne strategier for samfunnsansvar, kalt CSR (Corporate Social Responsibility).

Sparebankene har sitt fundament i det lokalsamfunnet de er en del av og har derfor et spesielt ansvar i forhold til dette.

De etiske retningslinjene i banken skal sammen med hvitvaskingsreglene fungere som et rammeverk for bankens ansatte for å sikre bekjempelse av kriminell aktivitet og korrupsjon.

Banken har så langt ikke utarbeidet egne retningslinjer for samfunnsansvar.

Banken bidrar aktivt gjennom sitt engasjement i Midt-Gudbrandsdal Næringshage, Midt-Gudbrandsdal Næringsforening og verdiskaping sammen med våre kunder til lokal næringsutvikling.

I tillegg bidrar banken betydelig i forhold til å støtte det lokale kulturlivet, idrettslag og foreninger.

9.2. Miljø og likestilling

Banken driver ikke virksomhet som forurensrer det ytre miljø ut over hva som er vanlig for kontorarbeidsplasser.

I banken arbeides det aktivt for å fremme likestilling og sikre like

muligheter og rettigheter for å hindre diskriminering.

10. OPPSUMMERING

Banken har de siste årene opplevd stor kundetilstrømning. I løpet av de siste sju årene er bankens forvaltningskapital økt fra 3,7 mrd til 7,6 mrd. og egenkapitalen har i samme periode økt fra 338 mnok til 619 mnok.

Dette er fremganger som er et resultat av flere faktorer, men hovedgrunnene mener vi er:

Konkurranseskraft

Kampen om å vinne kundene handler ikke bare om å være konkurransedyktig på pris, selv om dette er en viktig forutsetning. Vi må i tillegg evne å skape gode relasjoner til kundene gjennom kompetente rådgivere.

Alliansesamarbeidet

Alliansesamarbeidet er en forutsetning for at vi kan konkurrere lokalt med de store nasjonale og internasjonale konkurrentene i vårt eget markedsområde. I alliansesamarbeidet har vi et forpliktende samarbeid om teknologi, produktutvikling, innkjøp og merkevarebygging.

Uten dette samarbeidet ville vi ikke vært konkurransedyktige som totalleverandør av finansielle tjenester.

Fokus på de viktigste driverne av kundetilfredshet

Vi skal være dominerende på tilgjengelighet og best på service. Vi jobber kontinuerlig for å forbedre prestasjonene våre på disse områdene.

Ambisjoner og konkurranseinstinkt

Vi har satt oss høye mål og stimulerer hverandre hver dag til å måle oss mot de beste. Vi har en organisasjon med offensive ansatte som liker å konkurrere og som er stolte av arbeidsplassen sin.

Framtida vil by på gode forretningsmuligheter, selv om makroutsiktene for Norge er svakere enn på lenge.

Utsiktene fremover

Vi forventer at den økonomiske veksten vil bli svak, og fallet i oljeinvesteringene vil bremse farten ytterligere. Etter hvert vil oljeprisfallets effekt på realøkonomien slå inn også i oljeskyggen. Vi forventer at arbeidsledigheten vil øke noe, og dette i kombinasjon med et svakt lønnsoppgjør vil gi svak vekst i forbruket som resultat. Norges Bank vil stimulere økonomien gjennom støttekjøp av norske kroner, økt pengebruk over statsbudsjettet og lavere styringsrente.

Vi tror at 2016 blir et godt år for husholdningene i Gudbrandsdalen og Lillehammer. Lave renter vil kompensere for en litt høyere prisvekst, og begrenset negativ utvikling i arbeidsmarkedet vil bety stabilitet.

I resultatene fra fjorårets Nærings NM er det grunn til å glede seg over gode enkeltresultater, men også og til å være bekymret spesielt med tanke

på demografisk utvikling. Ringvirkningene av de store infrastrukturprosjektene i distriktet ventes å være betydelige også de neste årene.

Konkurransesituasjonen er utfordrende, selv om vår største konkurrent legger ned flere bankkontorer i vårt område. Endret kundeadfærd vil over tid bety reduserte inntekter på flere av bankens kjerneprodukter. Dette innebærer at effektiv drift og distribusjon er viktigere enn noen gang.

Med utgangspunkt i høy kundetilfredshet har vi et godt utgangspunkt for å styrke relasjonene til våre eksisterende kunder samt vinne markedsandeler også i 2016. Dette krever at vi oppleves som relevante og kan møte kundenes behov.

Gjennom våre verdier nær, dyktig og fremtidsretta, skal vi være tilstede der kunden er og drive en langsiktig rådgivning med kompetente ansatte. Vi skal opprettholde og styrke vår deltakelse i lokale foreninger og aktiviteter, spesielt rettet mot barne- og ungdomsarbeid.

Årsregnskapet er utarbeidet i henhold til regnskapsloven, årsoppgjørskriftene og god regnskapsskikk, og er avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

Slik styret vurderer det, er det etter regnskapsavslutningen ikke inntrådt forhold som bør kommenteres ytterligere. Styret bekrefter at forutsetningene for fortsatt drift er tilstede.

Selv om resultatet i 2015 er svakere enn i 2014, er styret godt fornøyd med bankens utvikling og underliggende drift.

Styret vil takke bankens ansatte for flott innsats. Takk også til bankens øvrige tillitsvalgte i forstanderskap og komitéer.

Sist men ikke minst en særlig takk til bankens kunder.

SpareBank 1 Gudbrandsdal

Vinstra, den 19. februar 2016

Pål Egil Rønn
styreleder

Morten Rånden
nestleder

Guro Selfors Lund
styremedlem

Liv Bjerke
styremedlem

Anette Svastuen
varamedlem

Trond Amundsen
styremedlem

Per Ivar Kleiven
administrerende banksjef

SpareBank 1 Gudbrandsdal – årsregnskap for 2015

RESULTATREGNSKAP	Noter	2015	2014
Renteinntekter		210.523	223.244
Rentekostnader		93.993	118.497
Netto renteinntekter	4	116.530	104.747
Provisjonsinntekter	5	49.033	47.176
Provisjonskostnader	5	4.343	4.430
Annen driftsinntekt	6	2.665	2.257
Netto provisjons- og andre inntekter		47.355	45.003
Utbytte	7	7.736	23.921
Netto verdiendring og gevinst/tap (-) på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler	8	519	10.863
Netto avkastning på finansielle investeringer		8.255	34.784
Sum inntekter		172.140	184.534
Lønn, pensjon og andre personalkostnader	9,18	47.153	44.021
Administrasjonskostnader	10	22.042	18.262
Ordinære avskrivninger	10,12	3.259	2.953
Annen driftskostnad	10	21.053	19.600
Sum driftskostnader		93.507	84.836
Driftsresultat før tap		78.633	99.698
Tap på utlån og garantier	14	11.590	14.362
Tap (-)/ gevinst på verdipapirer som er anleggsmidler	16	967	2.593
Resultat av ordinær drift før skatt		66.076	82.743
Skattekostnad	11	18.750	16.639
Resultat av ordinær drift etter skatt	23	47.326	66.104
Overføringer og disponeringer			
Overført til sparebankens fond		46.576	65.354
Overført til gavefond og/eller gaver		750	750
Sum disponeringer	23	47.326	66.104

SpareBank 1 Gudbrandsdal – årsregnskap for 2015

BALANSE	Noter	2015	2014
EIENDELER			
Kontanter og fordringer på sentralbanker		69.212	117.339
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	13	421.330	240.668
Brutto utlån til og fordringer på kunder	14, 17	5.189.601	4.718.457
-Nedskrivninger på individuelle utlån	14	-28.345	-28.375
-Nedskrivninger på grupper av utlån	14	-20.000	-21.000
<i>Sum netto utlån og fordringer på kunder</i>		<i>5.141.256</i>	<i>4.669.082</i>
Overtatte eiendeler	14	28.182	43.278
Obligasjoner og sertifikater	15,19	283.289	286.467
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler i fond	16	118.209	256.305
Andeler i selskap med delt ansvar	16	696	696
Aksjer i felleskontrollert virksomhet	16	42.804	42.804
Aksjer i datterselskap	16	4.427	5.093
Aksjer i tilknyttede selskaper	16	0	0
Utsatt skattefordel	11	4.085	5.637
Varige driftsmidler	12	64.062	47.619
Andre eiendeler		1.159	4.222
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	18	14.971	18.847
SUM EIENDELER		6.193.682	5.738.057
GJELD OG EGENKAPITAL			
GJELD			
Innskudd fra og gjeld til kunder	17, 20	4.343.217	4.003.439
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21	1.129.298	1.051.674
Betalbar skatt	11	18.252	14.212
Annen kortsiktig gjeld	17	7.704	16.357
Påløpte kostnader og mottatt ikke opptjente inntekter		9.825	11.231
Pensjonsforpliktelser	18	6.424	12.616
Ansvarlig lån	21	60.000	60.000
SUM GJELD		5.574.720	5.169.529
EGENKAPITAL			
Opptjent egenkapital:			
Sparebankens fond		618.962	568.528
SUM EGENKAPITAL	23, 24	618.962	568.528
SUM GJELD OG EGENKAPITAL		6.193.682	5.738.057
Poster utenom balansen:			
Garantier	26	150.616	127.015
Andre forpliktelser og betingede forpliktelser	27	151.000	133.400

Vinstra, 31. desember 2015

19. februar 2016

Pål Egil Rønn
Styreleder

Morten Randen
Nestleder

Liv Bjerke

Guro Selfors Lund
Anette Svastuen

Trond Amundsen

Per Ivar Kleiven
Adm. banksjef

SpareBank 1 Gudbrandsdal – kontantstrømoppstilling for 2015

	2015	2014
Resultat fra ordinær drift	66.076	82.743
Ordinære avskrivninger	3.259	2.953
Tap ved avgang anleggsmidler	1.136	0
Nedskrivninger verdipapir som anleggsmidler	3.064	2.593
Reversterte nedskrivninger verdipapirer	-127	0
Gevinst ved avgang anleggsmidler	-39	0
Tap på utlån	11.590	14.362
Tap på sertifikater og obligasjoner	0	
Betalbare skatter	-18.484	-15.478
Avsatt til gaver	-750	-750
Tilført fra årets drift	65.725	86.423
Endring kortsiktig gjeld	-7.066	7.025
Endring kortsiktige fordringer	6.937	12.865
Netto likviditetsendring i resultatregnskapet	65.596	106.313
Endring brutto utlån	-468.668	-421.102
Endring innskudd fra kunder	339.778	350.169
Endring kortsiktige verdipapir	152.554	-96.171
Netto endring fra virksomheten (A)	89.260	-60.791
Investering i varige driftsmidler	-19.702	-608
Salg av varige driftsmidler	0	0
Salg langsiktige verdipapirer	70	
Endring langsiktige verdipapir	-14.717	16.818
Netto likviditetsendring fra investeringer (B)	-34.349	16.210
Endring lån og innskudd fra finansinstitusjoner	0	0
Endring obligasjons- og sertifikatgjeld	77.624	89.538
Endringer ført direkte mot sparebankens fond	0	0
Netto likviditetsendring fra finansiering (C)	77.624	89.538
Sum endring likvider (A+B+C)	132.535	44.957
Likvidbeholdning 01.01.	358.007	313.050
Likvidbeholdning 31.12.	490.542	358.007
som består av:		
Kontanter og innskudd i Norges Bank	69.212	117.339
Innskudd fra andre finansinstitusjoner	421.330	240.668
Likvidbeholdning 31.12.	490.542	358.007

Note 1 Generell informasjon

SpareBank 1 Gudbrandsdal har forretningsadresse og hovedkontor på Vinstra. Banken har avdelingskontor på Hundorp, Lillehammer, Otta og Ringeby.

Bankens organisasjonsnummer i Foretaksregisteret er 937 888 104 og vi opererer i Norge og reguleres av norsk rett.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har tre datterselskap; Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS, Engasjementssikring AS og Gjestgivern AS. Det henvises til note nr. 16 for mer informasjon.

Det er ikke utarbeidet konsernregnskap inkludert datterselskap. Begrunnelsen for dette er at de økonomiske størrelsene i datterselskapene ikke er av en slik størrelse at de vil påvirke bankens resultater eller balanse i vesentlig grad.

Bankens virksomhet er vurdert som en samlet virksomhet, dvs. ett segment.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner som også er bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i tusen kroner med mindre noe annet er angitt.

Note 2 Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er utarbeidet etter regnskapslovens regler samt årsregnskapsforskriften for bank og gjeldende norske regnskapsstandarder og forskrifter.

Inntektsføring og kostnadsføring

Renteinntekter- og kostnader

Innbetalte renter inntektsføres, mens utbetalte renter bokføres på betalingstidspunktet.

Opptjente renteinntekter inntektsføres og bokføres som eiendeler i balansen, mens påløpte ikke forfalte rentekostnader kostnadsføres og bokføres som gjeld i balansen.

Provisjonsinntekter- og kostnader

Provisjonsinntekter- og kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Honorar og gebyr ved formidling av finansielle instrumenter (garantier og lignende) som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres løpende i perioden. Etableringsgebyr for slike poster resultatføres på transaksjonstidspunktet.

Prinsipp for omregning av poster i utenlandsk valuta.

Pengeposter i utenlandsk valuta vurderes til valutakurs pr. 31.12.

Utlån og garantier

Banken vurderer sine utlån etter utlånsforskriften av 21. desember 2004. Utlån vurderes til virkelig verdi. Utlån i senere perioder etter etableringstidspunktet vurderes til amortisert kost med anvendelse av effektiv rentemetode. Amortisert kost er anskaffelseskost med fradrag for betalte avdrag på hovedstol samt eventuelle nedskrivninger for verdifall gitt en inntruffet tapshendelse. Gebyr ved etablering av lån overstiger ikke kostnadene og inntektsføres løpende. Utlån vurdert til amortisert kost vil derfor være tilnærmet lik pålydende av lånet.

Fastrenteutlån til kunder regnskapsføres som øvrige utlån. Informasjon om beregnet markedsverdi på utlånene opplyses i egen note (se note 14 A).

Nedskrivning for tap på utlån foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et lån til kunde eller en gruppe av utlån til kunder har verdifall. Slike objektive indikasjoner kan være:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under bobehandling

Før kvartalsskifter blir bedriftsengasjement over nærmere angitt størrelse og i de tre dårligste risikoklasser vurdert. I tillegg kontrolleres engasjement uansett risikoklasse der det er vesentlig avvik mellom engasjementets størrelse og sikkerhetsverdier. De to dårligste risikoklasser omfatter engasjement som er misligholdt eller hvor det allerede er gjennomført individuell tapsavsetning.

For personengasjement blir vesentlige engasjement i de to dårligste klassene vurdert. I tillegg kontrolleres andre engasjement hvor det vurderes å foreligge usikkerhet.

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt, og rapporteres som dette, når forfalte avdrag og renter ikke er betalt 90 dager etter forfall. Det samme gjelder for rammekreditter som er overtrukket. Utlån og andre engasjement som ikke er misligholdt, men hvor situasjon til selskapet gjør det sannsynlig at banken påføres tap, klassifiseres som tapsutsatte.

Individuelle nedskrivninger foretas dersom det foreligger en objektiv indikasjon på redusert kredittkvalitet hos kunden. Dersom banken har bevilget flere lån til samme kunde, vil en engasjementsvurdering være å betrakte som en individuell vurdering. Nedskrivningen beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente. Verdi av pantesikkerhet fastsettes til antatt realisasjonsverdi på forventet fremtidig realisasjonstidspunkt. Den effektive renten som benyttes er lånets effektive rente før objektive indikasjoner på verdifall ble identifisert.

Nedskrivninger reverseres helt eller delvis når verdifallet anses å være helt eller delvis bortfalt. Når banken konstaterer tap på engasjement som det tidligere er gjennomført individuelle nedskrivninger på, blir hele tapet rapportert som konstatert i perioden, mens den individuelle nedskrivningen blir tilbakeført. Innkomne beløp på tidligere avskrevne engasjement, rapporteres som reduksjon i tap på utlån og garantier.

Utlån som ikke har vært gjenstand for individuelle vurderinger for verdifall vurderes samlet i grupper. Utlån som er vurdert individuelt, men hvor nedskrivning ikke er foretatt, blir også vurdert i grupper. Vurderingen baseres på objektive indikasjoner for verdifall som har inntruffet på balansedagen og som kan knyttes til gruppen. Gruppene er definert som utlån med like risiko- og verdiegenskaper basert på inndeling av kundene etter hovedsektorer eller hovednæringer samt risikoklasse. Beregning av nedskrivningsbehov foretas per kundegruppe med utgangspunkt i estimerer for konjunktursituasjonen samt tapserfaring for de respektive kundegruppene. Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen.

Individuelle og gruppevise nedskrivninger resultatføres som tap på utlån og garantier.

Overføring av låneporteføljer til SpareBank1 Boligkreditt AS

Låneporteføljen føres ut av balansen på det tidspunktet reell risiko vedrørende utlånene er overført og kontroll over rettighetene til utlånene er bortfalt. Pr 31.12.2015 utgjorde porteføljen overført til boligkreditt 1.404 mill kr (1.322 mill kr ved forrige årsskifte).

Vår eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt er ved årsskifte 0,81 % (0,83 % ved forrige årsskifte)

Aksjer i felleskontrollert virksomhet

Investering i felleskontrollerte virksomheter er regnskapsført til historisk kostpris. Nedskrivning til virkelig verdi skjer dersom verdifallet anses for å være varig, og virkelig verdi er lavere enn historisk kostpris. Eventuelle nedskrivninger blir reversert i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Utbytte fra felleskontrollerte virksomheter regnskapsføres det året det mottas.

Aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis

Ikke børsnoterte aksjer og andeler i deltagerlignede selskaper er klassifisert som anleggsmidler og vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi pr post. Eventuelle nedskrivninger blir reversert i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis som er notert på børs er klassifisert som omløpsmidler. Disse behandles til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12. Vår beholdning består kun av papirer som er notert på Oslo Børs, og anses å være lett omsettelige og med god likviditet.

Obligasjoner og sertifikater

Obligasjoner og sertifikater er klassifisert som omløpsmidler. Disse behandles til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.

Egenutstedte obligasjoner

Beholdningen av egne utstedte obligasjoner er nettoført mot obligasjonsgjelden til pålydende verdi. Banken har ved utgangen av 2015 80 mill kroner i egen i beholdning.

Eiendom, anlegg og utstyr

Investeringer i eiendom, anlegg og utstyr balanseføres til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Anskaffelseskosten inkluderer utgifter for å anskaffe eiendelen. Utgifter påløpt etter at driftsmidlet er tatt i bruk, slik som løpende vedlikehold, resultatføres. Øvrige utgifter som forventes å gi fremtidige økonomiske fordeler blir balanseført. Avskrivningene starter når eiendelene er klare for bruk. Avskrivningene er lineært fordelt over driftsmidlenes økonomiske levetid.

Overtatte eiendeler

Overtatte eiendeler som overtas i forbindelse med inndrivelse av engasjementer, og som er ment for rask realisasjon, regnskapsføres i balansen som omløpsmidler. Eiendelene vurderes til antatt realisasjonsverdi på overtakelsestidspunktet. Eventuelle tap/gevinster ved avhendelse eller revurdering av verdi på slike eiendeler føres som tap/reduksjon i tap på utlån.

Skatter

Overskuddsskatt blir beregnet etter ordinære skatteregler. Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring i utsatt skatt/skattefordel. Betalbar skatt beregnes på grunnlag av årets skattemessige resultat. Utsatt skatt/skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi, samt skattevirkninger av underskudd til fremføring. Ved beregning av skatt pr 31.12.15 er det lagt til grunn en skattesats for betalbar skatt på 27 % og for utsatt skattefordel 25 %. Utsatt skattefordel vil bare bli balanseført i den grad det er sannsynlig at fordelene vil bli realisert i fremtiden.

I skyldig betalbar skatt i balansen er det gjort fradrag for 27 % av avgitt konsernbidrag til datterselskap.

I tillegg til overskuddsskatt betaler banken formuesskatt til staten med 0,3 %. Skatten inngår i betalbar skatt.

Gjeld

Verdipapirgjeld omfatter utstedte sertifikater og obligasjoner og disse er vurdert til pålydende justert for over-/underkurs.

Øvrig gjeld er bokført til opptakskurs (pålydende).

Pensjoner

Bankens tjenestepensjonsordning oppfyller lovens krav om tjenestepensjon. Banken endret 01.01.2015 prinsipp for bokføring av pensjonsforpliktelser og –kostnader i tråd med NRS 6A om å anvende IAS 19 Ytelser til ansatte i stedet for NRS 6 Pensjonskostnader. Konsekvensen av dette er at korridormetoden ikke lenger er tillatt og estimatavviket føres direkte mot egenkapitalen. Sammenligningstallene er omarbeidet for 2014 herunder også effekt mot utsatt skatt og egenkapital.

Premiefastsettelse og beregning av pensjonsforpliktelsene skjer etter aktuarielle prinsipper. Beregnede pensjonsmidler gir en avkastning som tilsvarer statsobligasjonsrenten. Ordningen anses som en ytelsesplan. Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, endringer i pensjoner og ytelser, avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang mv.

Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer i pensjonsplaner amortiseres over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidlene som skyldes endringer i og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatendringer) føres mot egenkapitalen.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Beregning av pensjonsforpliktelse innebærer bruk av skjønn og estimater på en rekke parametere. Det henvises til note 18 for en nærmere beskrivelse av hvilke forutsetninger som er lagt til grunn.

AFP ordning i privat sektor

Dagens AFP-ordning er ansett å være en ytelsesbasert ordning. Administrator har pr i dag ikke beregnet forventet over- eller underdekning for ordningen som helhet, og av den grunn vil dagens AFP ordning måtte behandles som en innskuddsordning. Årspremien bokført som kostnad i 2015 utgjør 2,4 % av et nærmere bestemt grunnlag. Det er anslått at dette vil stige til 2,5 % for neste år.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsipper og rapporteres sammen med disse.

Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige.

Finansielle derivater

Banken har inngått sikringsforretninger som sikrer banken mot svingninger i rente på henholdsvis innlån og utlån med avtalt fast rente. De finansielle derivatene regnskapsføres derfor som sikringsinstrumenter. Virkelig verdi av sikringsinstrumentene balanseføres ikke så lenge sikringene anses som effektive. Netto oppgjør for de finansielle derivatene resultatføres på samme regnskapslinje som rente fra den balanseposten som instrumentet skal sikre (sikringsobjektet).

Bruk av estimat i utarbeidelsen av årsregnskapet

Ledelsen har brukt estimater og forutsetninger som har påvirket eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader og opplysninger om potensielle forpliktelser. Dette gjelder særlig nedskrivninger på utlån. Fremtidige hendelser kan medføre at estimatene endrer seg. Estimater og de underliggende forutsetningene vurderes løpende. Endringer i regnskapsmessige estimater regnskapsføres i den perioden endringene oppstår. Hvis endringene også gjelder fremtidige perioder fordeles effekten over inneværende og fremtidige perioder.

Hendelser etter balansedagen

Ny informasjon etter balansedagen om selskapets finansielle stilling på balansedagen er hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker selskapets finansielle stilling på balansedagen, men som vil påvirke selskapets finansielle stilling i fremtiden er opplyst om dersom dette er vesentlig.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den indirekte metode. Kontanter er definert som kontanter, fordringer på sentralbanker og fordringer på banker uten oppsigelsesfrist.

Note 3 Finansiell risikostyring

Overordnet ansvar og kontroll

Risikostyring i SpareBank 1 Gudbrandsdal er en prosess for å identifisere, håndtere og følge opp risiki slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens valgte risikoprofil. Risikostyringen skal støtte opp under strategisk utvikling og måloppnåelse for derved å medvirke til finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risiki som driver inntjeningen
- Å tilstrebe optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi, dog slik at de til enhver tid strategiske kapitalmål oppfylles
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av mulig synergi og diversifiseringseffekter

Styret skal påse at SpareBank 1 Gudbrandsdal har en ansvarlig kapital som er forsvarlig i forhold til ønsket risikoprofil og myndighetsfastsatte krav. Styret fastsetter de overordnede prinsippene for risikostyring, herunder mål, rammer, fullmakter og retningslinjer. Administrerende banksjef er ansvarlig for å etablere en

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

---

forsvarlig risikostyring. Dette betyr at administrerende banksjef er ansvarlig for at det innføres effektive risikostyringsfunksjoner- og systemer, og at risikoeksponeringen overvåkes. De ulike avdelingene er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde og skal påse at risikostyring- og eksponering er innenfor de rammer og fullmakter som er fastsatt.

Controller er ansvarlig for å videreutvikle bankens rammeverk for helhetlig risiko- og kapitalstyring, herunder risikopolicy / -strategier, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper.

SpareBank 1 Gudbrandsdal sin risiko tallfestes blant annet gjennom beregning av forventet tap og risikojustert kapital. For beregning av kredittrisiko benyttes modell utviklet av SpareBank 1-alliansen. Modellen tar utgangspunkt i statistiske beregninger og baserer seg på at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap. Beregning av risikojustert kapital for øvrige risikotyper baserer seg i større grad på kvalitative metoder.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer SpareBank 1 Gudbrandsdal på, så som:

- Strategisk mål bilde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Kapitalstyring (inkl avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Nedenfor er det gitt en nærmere beskrivelse av finansiell risikostyring knyttet til kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko.

Kredittrisiko

Den største finansielle risikoeksponeringen til SpareBank 1 Gudbrandsdal er kredittrisiko i utlånsporteføljen. Kredittrisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kreditfullmakt til administrerende banksjef innenfor visse rammer. Administrerende banksjef kan videre delegerer fullmakter. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

SpareBank 1 Gudbrandsdal bruker statistiske modeller utviklet i Sparebank 1-alliansen som grunnlag for beregning av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Med bakgrunn i modellene kategoriseres kundene i følgende undergrupper; svært lav, lav, middels, høy og svært høy risiko, samt misligholdte engasjementer. Banken etterstreber å prise kredittrisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet. Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår jevnlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i renter og aksje-/verdipapirkurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingaktiviteten. Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer.

SpareBank 1 Gudbrandsdal sine posisjoner i forhold til rammer rapporteres periodisk til styret og ledelsen. Styret har vedtatt rammer for den totale renterisiko. For aksjerisiko (utenom investeringer i strategiske plasseringer) er det etablert maksimalrammer mot aksjemarkedet.

Likviditetsrisiko

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Likviditetsrisiko er risikoen for at SpareBank 1 Gudbrandsdal ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Banken styrer sin likviditetsrisiko gjennom måltall for kundeinnskudd i forhold til brutto utlån til kunder, andel langsiktig kapitalmarkedsfinansiering og krav til egenkapital, samt krav til lengden på den tidsperioden hvor banken skal være uavhengig av ny finansiering fra markedet. I praksis skjer likviditetsstyringen gjennom likviditetsprognoser, valg av løpetid på bankens innlån, inngåelse av avtaler om trekkrettigheter, overføring til SpareBank 1 Boligkreditt AS og deponering av verdipapirer mot låneadgang i Norges Bank. Vi viser til note 24.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for tap som følge av endringer i valutakurser. Bankens balanseposter i utenlandsk valuta utgjøres av kassebeholdningen. Denne er omregnet til norske kroner basert på kursen ved årets utgang. Risiko for valutatap anses å være uvesentlig.

Banken formidler for øvrig valutilån gjennom annen bank for kunder som ønsker lån i utenlandsk valuta. Samlet volum anses som lavt i forhold til bakens størrelse og risiko for tap i denne sammenheng vurderes som uvesentlig.

Note 4 Netto renteinntekter	2015	2014
Renteinntekter		
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	3.622	4.631
Renter av utlån til og fordringer på kunder	202.551	212.960
Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende papirer	4.350	5.653
Sum renteinntekter	210.523	223.244
Rentekostnader		
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	37	-
Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	63.869	84.542
Renter på utstedte verdipapirer	25.245	30.441
Renter på ansvarlig lånekapital	1.968	1.126
Avgifter til bankenes sikringsfond	2.874	2.388
Andre renteutgifter	-	-
Sum rentekostnader	93.993	118.497
Sum netto renteinntekter	116.530	104.747

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 5 Netto provisjonsinntekter	2015	2014
Provisjonsinntekter		
Garantiprovisjon	2.296	1.950
Verdipapirromsetning og forvaltning	1.716	984
Forsikringstjenester	13.113	11.826
Betalingsformidling	10.234	10.478
Boligkreditt	16.788	16.995
Kredittkort	3.002	2.689
Andre provisjonsinntekter	1.884	2.254
Sum provisjonsinntekter	49.033	47.176
Provisjonskostnader		
Betalingsformidling	4.078	4.139
Andre gebyrer og provisjonskostnader	265	291
Sum provisjonskostnader	4.343	4.430
Sum netto provisjonsinntekter	44.690	42.746

Note 6 Andre driftsinntekter	2015	2014
Driftsinntekter faste eiendommer	1.454	1.344
Andre driftsinntekter	1.211	913
Sum andre driftsinntekter	2.665	2.257

Note 7 Utbytte	2015	2014
Inntekter fra aksjer, andeler og egenkapitalbevis	3.199	11.501
Inntekter fra felleskontrollert virksomhet	2.917	10.972
Inntekter fra datterselskap	1.620	1.448
Sum utbytte fra verdipapirer med variabel avkastning	7.736	23.921

Note 8 Netto verdiendring på verdipapirer	2015	2014
Netto realiserte verdiendring på sertifikater og obligasjoner	3.177	-1.291
Netto urealiserte verdiendring på sertifikater og obligasjoner	-3.063	1.335
Netto realiserte verdiendring på aksjer, aksjefond og EK bevis	-9	10.427
Netto urealiserte verdiendring på aksjer, aksjefond og EK bevis	-	-
Netto inntekter/ kostnader (-) på valuta og finansielle derivater	414	392
Sum netto verdiendring på verdipapirer	519	10.863

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 9 Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte		
	2015	2014
Lønn	35.693	34.068
Pensjoner (note 18)	4.848	4.055
Sosiale kostnader	6.612	5.898
Sum personalkostnader	47.153	44.021
Ansatte		
	2015	2014
Antall årsverk pr. 31.12:	61	61
Antall ansatte pr. 31.12:	65	65

Ansatte i banken har en samlet rentesubsidiering på 0,419 mill. kroner av utlån for 2015 målt mot gjennomsnittlig kunderente. For 2014 var fordelten 0,036 mill. kroner. Ingen tillitsvalgte har i kraft av sine verv rentesubsidiering på utlån. Utlån til ansatte, se note 14. Alle ansatte er omfattet av en felles bonusavtale som gir lik utbetaling basert på utført årsverk. Bonusen er begrenset oppad til en månedslønn (snitt for alle ansatte med unntak av adm. banksjef). For 2015 er gjennomsnittlig brutto månedslønn kr. 36.000. Bonus blir utbetalt ved oppfyllelse av gitte resultatkrav for banken. For 2015 er disse kravene oppnådd.

Ytelser til ledende ansatte i 2015						
Tittel	Navn	Ordinær lønn	Andre godt-gjørelser	Pensjonskostnad	Sum	Lån
Adm. banksjef	Per Ivar Kleiven	1.445,5	192,4	516,9	2.154,8	1.400,0
Ass. banksjef	Marit Kolstad	852,4	13,6	136,6	1.002,6	1.110,0
Ass. banksjef BM	Tore Lie	806,5	20,8	126,1	953,4	1.621,2
Ass. banksjef marked	Trond Slåen	760,3	21,0	82,0	863,3	1.892,3
Ass. Banksjef PM	Ivar Belle	722,6	18,5	106,2	847,3	1.655,9

Vilkår for lån til ledende ansatte avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige ansatte. For adm. banksjef foreligger det avtale om rammekreditt med rentesats 31.12.15 på 1,89 %.

Ansettelsesavtalen med adm. banksjef medfører ingen forpliktelse for banken ved fratreden. Adm. banksjef har rett til å fratre ved fylte 62 år med en pensjon på 70 % av lønn på fratredelsestidspunktet. Den øvrige ledergruppen har ikke rettigheter utover ordinær pensjon tilsvarende øvrige ansatte ref. omtale under regnskapsprinsipper (note 2 og note 18).

Tittel	Navn	Honorar	Lån
Styreleder	Pål Egil Rønn	125,0	6.745,0
Nestleder	Morten Randen	85,0	260,0
Styrets medlemmer	Liv Bjerke	75,0	-
	Jan Tore Meren	75,0	-
	Guro Selfors Lund	75,0	-
	Nærstående til Guro Selfors Lund		3.573,0
Ansattes representant	Trond Amundsen	75,0	1.000,0
	Varamedlemmer	31,9	3.344,0
Sum		541,9	14.922,0
Lån og garanti til selskap hvor de samme tillitsmenn er ansvarlige medlemmer eller styremedlemmer utgjør samlet			19.181,0

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Vilkår for lån til medlemmer av selskapsorganer avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige kunder. For styreleder foreligger det avtale om rammekreditt med rentesats 31.12.2015 fra 3,15 % til 5,65 %. Styrets leder har betingelser for sitt engasjement som er i tråd med ordinære markedsmessige betingelser.

Ansattes representant i styret mottar også ordinær lønn, opptjener pensjonsrettigheter og mottar øvrig godtgjørelse som ikke er inkludert i tabellen over.

Styret har ikke avtaler om annet vederlag enn styre-/møtehonorer.

Ytelser til kontrollkomite i 2015			
Tittel	Navn	Honorar	Lån
Leder	John Arne Sundgården	32,0	32,4
Medlemmer ellers	Hilde Heide Baukhol	28,4	61,3
	Elin Fjeldberg Teigmoen	20,0	-
	Erik Sætha	20,0	-
Sum		100,4	93,7

Kontrollkomiteen har ikke avtaler om annet vederlag enn møtehonorer.

Ytelser til forstandskapet i 2015			
Tittel	Navn	Honorar	Lån
Leder	May Brit Støve	29,6	3.411,9
Medlemmer ellers *)		39,0	18.226,6
Sum		68,6	21.638,5

Forstandskapets ordinære medlemmer har ikke avtaler om annet vederlag enn møtehonorer og har i 2015 mottatt honorarer på mellom kr. 1.300 – 2.600,-.

Engasjement til forstandskapets medlemmer i 2015	
Engasjement i mill. kroner	Antall medlemmer
0 - 1	6
1 - 2	5
2 - 3	3
3 - 4	2

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 10 Andre driftskostnader		
	2015	2014
Kostnader til banksamarbeidet i SpareBank 1	15.093	10.077
Markedsføring	4.855	4.683
Øvrige datakostnader	5.394	5.657
Kostnader egne lokaler	2.533	4.091
Kostnader leide lokaler	1.541	646
Maskiner og inventar	2.992	1.959
Kostnader overtatte eiendeler	1.695	1.425
Honorarer	1.841	1.669
Telefon, kurs og overnatting	1.527	1.327
Øvrige driftskostnader	5.623	6.327
Avskrivninger	3.259	2.953
Sum driftskostnader	46.353	40.814

Banken leier lokaler for sin avdeling på Ringeby. I 2015 er det skiftet lokaler slik at det i en periode er betalt leie for to lokaler. Leieavtalen for nye lokaler har en varighet frem til 30.04.2025 med rett til fornyelse i ytterligere fem år.

Kostnadsførte honorarer til bankens eksterne revisor	2015	2014
Lovpålagt revisjon	480	519
Regnskapsmessig bistand	18	21
Skatterådgivning	15	14
Andre attestasjonstjenester	18	34
Andre tjenester	49	9
Sum kostnadsførte godtgjørelser til revisor	580	597
Merverdiavgift av ovennevnte tjenester	145	148
Totalkostnad	725	745

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 11 Skatter			
<p>Utsatt skatt og utsatt skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende forskjeller vurderes mot hverandre innenfor samme tidsintervall. Dette innebærer at skattereduserende midlertidige forskjeller som forventes å reversere langt frem i tid, ikke kan utlignes mot skatteøkende forskjeller som forventes å reversere før.</p>			
<p>Banken har 01.01.2015 endret prinsipp for regnskapsføring av pensjon. Dette medfører at sammenligningstallene er endret. Selskapet hadde pr. 31.12.2014 utsatt skattefordel på kr. 200.000,-. Etter omarbeiding av pensjoner er utsatt skattefordel pr. 01.01.2015 endret til kr. 5.637.000,-.</p>			
<p>Spesifikasjon av midlertidige forskjeller og beregning av utsatt skatt/utsatt skattefordel på balansedagen.</p>			
Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skatt			
	31.12.2015	31.12.2014	Endring
Anleggsmidler	6.853	8.261	-1.408
Verdipapirer	3.064	2	3.062
Pensjonsforpliktelse	6.424	12.616	-6.192
Andre avsetninger	-	-	-
Sum utlignbare forskjeller	16.341	20.879	-4.538
Estimatavvik pensjon 31.12.2015 ført mot egenkapital			5.144
Endring i midlertidige forskjeller			606
25 % utsatt skattefordel 2015 / 27 % utsatt skattefordel 2014	4.085	5.637	-1.225
<p>Nedenfor er det vist hvordan man kommer fra regnskapsmessig resultat til skattegrunnlag for beregning av overskuddsskatt</p>			
		2015	2014
Ordinært resultat før skatt		66.076	82.743
Ikke fradragsberettigede kostnader		204	105
Skattefrie inntekter inkl utbytte og ikke skattemessige fradrag aksjer mv.		-7.520	-30.325
Permanente forskjeller aksjer og grunnfondsbevis		1.069	2.593
Endring av andre midlertidige forskjeller		606	-4.300
Skattepliktig andel fra deltagende selskaper		-	187
Årets skattegrunnlag før konsernbidrag		60.435	51.003
Avgitt konsernbidrag		-	-4.375
Årets skattegrunnlag etter konsernbidrag		60.435	46.628
Skattesats betalbar skatt		27 %	27 %
Skattesats midlertidige forskjeller		25 %	27 %
Beregnet overskuddsskatt av resultat før konsernbidrag		16.318	13.771
Skatteeffekt for avgitt konsernbidrag		-	-1.181
Beregnet formuesskatt		1.934	1.622
Balansført betalbar skatt		18.252	14.212
Kontroll årets skattekostnad			
		2015	2014
27 % av ordinært resultat før skatt		17.841	22.341
Effekt av endring i skattesats på midlertidige forskjeller		430	-
Effekt ikke fradragsberettigede kostnader		55	28
Effekt ikke skattepliktige inntekter inkl utbytte		-2.031	-8.188
Effekt permanente forskjeller aksjer og grunnfondsbevis		289	700
Forskjell avsatt og utliknet skatt tidligere år		233	85
Effekt skattepliktig andel fra deltagende selskaper		-	50
Formuesskatt		1.933	1.622
Resultatført skattekostnad		18.750	16.638
Effektiv skattesats		28,4 %	20,1 %

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 12 Varige driftsmidler				
		Maskiner, inventar og transportmidler	Tomter, bygninger og andre faste eiendommer	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2015		26.368	72.969	99.337
Tilgang i 2015		5.068	14.634	19.702
Avgang i 2015		0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.2015		31.436	87.603	119.039
Samlede ordinære avskrivninger		25.388	27.589	52.977
Samlede nedskrivninger		0	2.000	2.000
Bokført verdi 31.12.2015		6.048	58.014	64.062
Ordinære avskrivninger 2015		1.069	2.190	3.259
Avskrivningssatser		10 - 30 %	0 - 4 %	

Eiendommer	Kommune	Eiendomstype	Total areal m2	Herav utleid m2	Balanseført verdi
Nedregt 69	Nord-Fron	Bankbygg	1.848	-	4.051
Nedregt 63	Nord-Fron	Kontorbygg	1.138	878	6.500
	Nord-Fron	Tomt			1.750
	Sør-Fron	Bank- og forretningsbygg	614	146	705
Storgt 17	Sel	Bankbygg	326	-	2.748
Hanstadgt. 5	Ringebu	Bankbygg 1)			1.064
Storgt 54	Lillehammer	Bank- og forretningsbygg	1.260	568	34.063
	Lillehammer	Tomt			800
	Ringebu	Fritidseiendom			1.478
	Ringebu	Fritidseiendom 2)			2.757
	Kristiansund	Fritidseiendom			2.098
Sum					58.014

- 1) Bankbygget er leid og påkostninger i 2015 avskrives lineært over leieperioden
- 2) Det er i 2015 anskaffet en leilighet i sameiet Kvittfjell Lodge

Note 13 Kredittinstitusjoner - fordring og gjeld		
	31.12.2015	31.12.2014
Utlån til og fordringer på kred.inst.u.avtalt løpetid	381.330	200.668
Utlån til og fordringer på kred.inst.m.avtalt løpetid	40.000	40.000
Sum utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	421.330	240.668
Gjennomsnittlig rente	1,00 %	1,51 %

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 14 a - Utlån til og fordringer på kunder		
	31.12.2015	31.12.2014
Kasse-/drifts- og brukskreditter	420.930	422.829
Byggelån	77.209	68.294
Nedbetalingslån	4.691.463	4.227.334
Brutto utlån og fordringer på kunder	5.189.602	4.718.457
- Nedskrivninger på individuelle utlån	-28.345	-28.375
- Nedskrivninger på grupper av utlån	-20.000	-21.000
Netto utlån og fordringer på kunder	5.141.256	4.669.082
Ubenyttede kreditter	416.270	268.300
Garantier	150.616	127.016
Maksimal eksponering for kredittrisiko	5.708.142	5.064.398
Herav utlån til ansatte	95.287	85.236
Gjennomsnittlig rente brutto utlån	4,11 %	4,64 %
Av nedbetalingslån utgjør utlån med fastrentebetingelser		
Bokført verdi	410.424	233.472
Markedsverdi	397.078	237.803

Av bankens utlån er det utlån med avtalt fastrente som har en markedsverdi som kan avvike fra bokført verdi. For øvrige utlån med flytende rente anses bokført verdi å tilsvare markedsverdi når det tas hensyn til nedskrivninger som er gjennomført.

Sikkerhetsverdier

Banken benytter sikkerheter for å redusere kredittrisikoen. Av den grunn er bankens reelle maksimale kredittrisiko vesentlig lavere enn tabellen ovenfor gir uttrykk for. Sikkerheter kan være i form av fysisk sikkerhet, kontantdepot eller avtalt motregning samt avgitte kausjoner fra privatpersoner og selskaper. Fysiske sikkerheter skal som hovedregel være forsikret og kan for eksempel være bygninger, boliger, driftsmidler og/eller varelager.

	Sikkerhets- dekning pr. klasse	31.12.2015	31.12.2014
Sikkerhetsklasse 1	>120 %	751.727	668.216
Sikkerhetsklasse 2	100-120 %	1.081.855	842.259
Sikkerhetsklasse 3	80-100 %	1.824.672	1.556.447
Sikkerhetsklasse 4	60-80 %	1.523.731	1.487.363
Sikkerhetsklasse 5	40-60 %	331.384	287.620
Sikkerhetsklasse 6	20-40 %	95.970	64.710
Sikkerhetsklasse 7	0-20 %	147.150	219.422
Sum sikkerhetsverdier fra risikoklassifiseringer		5.756.488	5.126.037

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 14 b 1 - Utlån og garantier fordelt etter sektor				
	Brutto utlån		Garantier	
(mill kr)	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Offentlig sektor	-	-	0,3	0,3
Finansiell sektor	-	-	-	-
Næringsdrivende	1.794,0	1.674,6	127,6	109,9
Lønnstakere	3.395,6	3.043,9	22,7	16,8
Sum	5.189,6	4.718,5	150,6	127,0
Offentlig sektor	0,0 %	0,0 %		
Finansiell sektor	0,0 %	0,0 %		
Næringsdrivende	34,6 %	35,5 %		
Lønnstakere	65,4 %	64,5 %		

Note 14 b 2 - Utlån og garantier fordelt etter sektor (med SpareBank 1 Boligkreditt)				
	Utlån inkl Boligkreditt		Garantier	
(mill kr)	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Offentlig sektor	-	-	0,3	0,3
Finansiell sektor	-	-	-	-
Næringsdrivende	1.891,9	1.739,2	127,6	109,9
Lønnstakere	4.701,6	4.301,7	22,7	16,8
Sum	6.593,6	6.040,9	150,6	127,0
Offentlig sektor	0,0 %	0,0 %		
Finansiell sektor	0,0 %	0,0 %		
Næringsdrivende	28,7 %	28,8 %		
Lønnstakere	71,3 %	71,2 %		

Note 14 c - Utlån og garantier fordelt etter geografisk område						
	Utlån inkl Boligkreditt		Brutto utlån		Garantier	
(mill kr)	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Nord-Fron	1.481,3	1.395,1	1.266,4	1.221,3	71,9	57,4
Sør-Fron	742,2	680,0	662,2	607,2	16,5	16,1
Ringebu	529,7	522,4	449,7	421,8	11,4	10,6
Lillehammer	1.147,3	1.029,3	792,4	677,3	11,9	10,7
Øyer	308,9	243,0	266,0	205,5	14,0	7,8
Gausdal	208,0	176,3	168,6	139,7	3,0	3,2
Sel	694,8	580,4	568,9	467,7	8,9	12,3
Resten av landet	1.481,5	1.414,6	1.015,3	977,8	13,1	8,9
Sum	6.593,6	6.040,9	5.189,6	4.718,5	150,6	127,0

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 14 d - Utlån, garantier med mer fordelt på næringer						
	Brutto utlån		Garantier		Ubenyttede bevilgninger	
(mill kr)	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Lønnstakere	3.396	3.044	26	17	134	111
Primærnæring	665	585	4	4	84	73
Industri	60	59	8	8	6	6
Elektrisitets- produksjon	21	22	7	4	-	-
Bygg og anlegg	255	245	65	46	38	28
Varehandel	72	76	10	10	23	20
Overnatting og servering	60	55	0	1	4	4
Omsetning og drift av fast eiendom	354	315	12	15	19	16
Tjenesteyting	108	109	9	8	3	2
Annet	199	207	10	14	104	7
Sum	5.190	4.718	151	127	416	268

Note 14 e - Misligholdte og tapsutsatte engasjement med tapsavsetninger						
	Misligholdte engasjementer		Tapsutsatte engasjementer		Individuelle nedskrivninger utlån	
(mill kr)	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Lønnstakere	11,2	19,0	3,1	1,3	2,6	2,7
Bygg/anlegg/kraft	7,8	8,5	-	-	-	2,1
Primærnæring	11,8	9,3	-	-	1,4	0,1
Industri	10,3	12,1	-	-	5,2	4,5
Handel	1,1	1,1	-	2,1	-	1,3
Tjenesteyt. næring	43,7	38,7	24,5	22,9	19,2	17,6
Andre næringer	-	-	-	-	-	-
Sum	85,9	88,8	27,6	26,2	28,3	28,4

Hendelser etter balansedagen der vi er kjent med utfallet, er innarbeidet ved vurderingen av utlån.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 14 f - Oversikt misligholdte og øvrige tapsutsatte engasjement siste 5 år					
(mill kr)	2015	2014	2013	2012	2011
Brutto misligholdte engasjement	85,9	88,8	139,5	146,1	141,1
- individuelle nedskrivninger	20,0	20,3	25,3	35,5	45,2
Netto misligholdte engasjement	65,9	68,5	114,2	110,6	95,9
Øvrige tapsutsatte engasjement:					
Brutto tapsutsatte engasjement	27,6	26,2	13,2	14,7	65,5
- individuelle nedskrivninger	8,4	8,1	11,4	7,0	14,5
Netto tapsutsatte engasjement	19,2	18,1	1,8	7,7	51,0
Aldersfordeling misligholdte engasjementer over 90 dager					
3 til 6 måneder	14,1	4,3	21,1	11,5	
6 til 9 måneder	5,0	8,0	21,3	9,8	
Over 9 måneder	66,8	76,5	97,0	124,8	
Brutto misligholdte engasjement	85,9	88,8	139,5	146,1	
Aldersfordeling misligholdte engasjementer over 90 dager med nedskrivning					
3 til 6 måneder	0,8	0			
6 til 9 måneder	0,0	0,0			
Over 9 måneder	38,5	45,3			
Brutto misligholdte	39,3	45,3			
Aldersfordeling misligholdte engasjementer over 90 dager uten nedskrivning					
3 til 6 måneder	13,2	4,3			
6 til 9 måneder	5,0	8,0			
Over 9 måneder	28,3	31,2			
Brutto misligholdte	46,5	43,5			

Det er i 2015 resultatført 2,7 mill kroner i renter på utlån hvor det er foretatt nedskrivning for tap.

Note 14 g - Risikoklassifisering av utlån, garantier og kreditter								
(mill kr)	Brutto nedbetalingslån		Rammekreditter benyttet		Rammekreditter ubenyttet		Garantier	
	31.12 2015	31.12 2014	31.12 2015	31.12 2014	31.12 2015	31.12 2014	31.12 2015	31.12 2014
Svært lav	1.898,6	1.525,3	271,1	272,6	211,4	176,7	68,2	67,9
Lav	1.078,3	979,0	77,1	64,0	44,9	35,6	16,1	9,3
Middels	1.145,0	1.130,6	86,6	65,1	146,5	37,7	45,9	37,1
Høy	196,8	214,8	11,1	26,5	8,7	11,0	9,6	4,1
Svært høy	276,0	272,8	29,0	37,9	4,2	5,1	9,6	7,9
Misligholdt/nedskrevne	96,7	104,8	23,2	25,0	0,6	2,1	1,4	0,6
Sum	4.691,5	4.227,3	498,1	491,1	416,3	268,3	150,6	127,0

Andelen for de tre beste klassene utgjør 88 % mot 86 % i 2014. Dermed blir andelen for de tre dårligste klassene 12 % ved utgangen av 2015. Risikoklassen for misligholdt og nedskrevne omfatter engasjementer i henhold til parametre i kredittrisikosystemet PorTo. De øvrige risikoklasser viser kredittkvaliteten på utlån som verken er forfalt eller nedskrevet.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 14 h - Oversikt over individuelle nedskrivninger		
	31.12.2015	31.12.2014
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01	28.375	36.799
- periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt ind. nedskrivninger	-1	-73
+/- økte/reduerte individuelle nedskrivninger i perioden	6.439	-958
+ nye individuelle nedskrivninger i perioden inkl amortiseringseffekt	1.133	6.183
- tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	-7.601	-13.576
Sum individuelle nedskrivninger pr. 31.12	28.345	28.375
Det er kun foretatt individuelle nedskrivninger på utlån til og fordringer på kunder.		
Individuelle nedskrivninger fordeles på;	31.12.2015	31.12.2014
Privatengasjement	2.977	3.153
Bedriftsengasjement	25.368	25.222
Sum individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	28.345	28.375

Note 14 i - Gruppenedskrivninger		
	31.12.2015	31.12.2014
Gruppevise nedskrivninger pr. 01.01.	21.000	21.000
+/- periodens endring i gruppevise nedskrivninger	-1.000	0
Gruppevise nedskrivninger pr. 31.12.	20.000	21.000

De gruppevise nedskrivningene er ikke tilordnet spesielle næringer, men avsatt ut i fra en total vurdering av engasjementene.

Note 14 j - Oversikt over årets kostnadsførte tap på utlån		
	2015	2014
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-29	5.225
+/- periodens endring i gruppevise nedskrivninger	-1.000	-
+/- periodens endring i konstaterte tap som tidligere er avsatt som nedskrivning	9.956	1.223
+ periodens konstaterte tap som tidligere ikke er avsatt som nedskrivning	3.013	7.980
+/- periodens inngang på tidligere perioders kostnadsførte tap	-350	-66
Kostnadsført tap på utlån	11.590	14.362

Bankens tapsanslag fremover baserer seg på statistikk som er utarbeidet siden midten av 90-tallet. Påplussset margin for usikkerhet knyttet til dagens situasjon, forventer vi at årlig tap de nærmeste tre årene ikke vil overstige 0,25 % - 0,40 % av bankens forvaltningskapital.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 14 k - Overtatte eiendeler		
	31.12.2015	31.12.2014
Næringseiendom overnatting og kafé	-	8.257
Leilighetsbygg for fritidsmarkedet	11.342	18.181
Hotelleiendom med tilhørende områder	16.840	16.840
Sum overtatte eiendeler pr. 31.12.	28.182	43.278

Som grunnlag for bokført verdi på samlet 28,2 mill. kroner foreligger det enten takst, verddivurderinger mottatt fra eiendomsmegler eller verdiberegningsmodeller. Intensjonen er at banken skal avhende eiendelene så raskt som mulig.

Note 15 Obligasjoner og sertifikater				
			31.12.2015	31.12.2014
Sertifikater			0	0
Obligasjonsfond			51.620	51.388
Obligasjoner			231.669	235.079
Sum obligasjoner, - fond og sertifikater			283.289	286.467
Sertifikater	Pålydende	Anskaffelses-	Markeds-	Bokført
		kost	verdi	verdi
Sertifikater utstedt av staten	0	0	0	0
Sertifikater utstedt av fylkeskommuner og kommu	0	0	0	0
Sertifikater utstedt av finansielle foretak	0	0	0	0
Sertifikater utstedt av andre foretak	0	0	0	0
Sum sertifikater	0	0	0	0
Obligasjoner	Pålydende	Anskaffelses-	Markeds-	Bokført
		kost	verdi	verdi
Obligasjoner utstedt av staten	0	0	0	0
Obligasjoner utstedt av fylkeskommuner og kommu	0	0	0	0
Obligasjoner utstedt av finansielle foretak *	228.936	229.268	226.677	226.677
Obligasjoner utstedt av andre	5.000	5.000	4.992	4.992
Obligasjonsfond utstedt av andre		52.080	51.620	51.620
Sum obligasjoner	233.936	286.348	283.289	283.289
*) inkl ansvarlig lån / fondsobligasjon, se note 19				

Alle obligasjoner er børsnoterte og i NOK. Ved fastsettelsen av virkelig verdi er børskursen pr. 31.12. lagt til grunn. Disse behandles regnskapsmessig som omløpsmidler til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.

Obligasjonsfond er vurdert til laveste av markedsverdi og anskaffelseskost.

Gjennomsnittlig effektiv rente på obligasjoner og sertifikater utgjør 0,76 % mot 2,73 % i 2014. Renten er beregnet ut fra 12 måneders gjennomsnittlig beholdning.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 16 Aksjer, andeler og egenkapitalbevis		
	31.12.2015	31.12.2014
Aksjer vurdert som omløpsmidler (a)	0	0
Aksjefond vurdert som omløpsmidler (b)	1.000	153.313
Egenkapitalbevis vurdert som omløpsmidler (c)	2.000	2.000
Aksjer vurdert som anleggsmidler (d)	115.209	100.992
Sum	118.209	256.305
Andeler i ansvarlige selskaper (e)	696	696
Aksjer vurdert som felleskontrollert virksomhet (f)	42.804	42.804
Aksjer vurdert som datterselskap (g)	4.427	5.093
Aksjer vurdert som tilknyttet selskap (h)	0	0
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis	166.136	304.898

Banken har ingen aksjer vurdert som omløpsmidler (a) eller tilknyttede selskap (h).

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Aksjefond					
996 906 191 (forvalter)					
Trient Dyn. Balanced	9.685		1.000	1.470	1.000
Sum aksjefond vurdert som omløpsmidler (b)		*	1.000	1.470	1.000
*) Bankens eierandel er ubetydelig					

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Egenkapitalbevis					
937 899 408					
Sparebank 1 Nordvest	19.230	*	2.000	2.000	2.000
Sum aksjer vurdert som omløpsmidler (c)			2.000	2.000	2.000
*) Selskapet er notert på Oslo Børs. Bankens eierandel i selskapet er ubetydelig					

	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Sum (a+b+c)	3.000	3.470	3.000

Bankens beholdning av omløpsaksjer, aksjefond og egenkapitalbevis i banker behandles regnskapsmessig til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Bokført verdi
Anleggsmidler				
991 032 517				
Nordisk Areal Invest AS	50.000	*	2.550	1.575
988 738 387				
SpareBank 1 Boligkreditt AS	501.360	0,81 %	75.243	75.243
894 111 232				
SpareBank 1 Næringskreditt AS	86.473	0,79 %	10.809	10.809
975 966 453				
SpareBank 1 Kredittkort AS	28.004	0,96 %	8.674	8.674
996 294 625				
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest II AS	61.677	7,45 %	10.364	10.364
938 521 549				
SpareBank 1 SMN Finans AS	473	1,17 %	6.855	6.855
Selskap under stiftelse				
SpareBank1 Mobilbetaling AS	69	0,83 %	690	690
Andre aksjer ikke spesifisert			999	999
Sum aksjer vurdert som anleggsmidler (d)			116.184	115.209

Beholdningsendringer av aksjer vurdert som anleggsmidler (eksl da og ts)	2015	2014
Inngående balanse	100.992	88.506
Tilgang	15.351	20.469
Avgang	159	5.771
Tilbakebetalt egenkapital	1.100	2.562
Reklassifisering	-	-
Reversert nedskrivning	125	350
Utgående balanse	115.209	100.992

Tap/gevinst på verdipapirer som er anleggsmidler	2015	2014
Tap ved realisasjon av aksjer	1.092	0
Nedskrivning av aksjer	0	2.593
Reversert nedskrivning av aksjer	-125	0
Tap (-)/ gevinst på verdipapirer som er anleggsmidler	967	2.593

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Andeler i selskap med delt ansvar					
987 804 467					
Samarbeidene Sparebanker Utvikling DA		3,66 %	696	696	696
Sum andeler i selskap med delt ansvar (e)			696	696	696

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Selskapets navn	Forretnings- adresse	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Bokført verdi
Aksjer i felleskontrollert virksomhet				
977 061 164				
Samarbeidende Sparebanker AS	Oslo	7,06 %	42.167	42.167
992 083 832				
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	Oslo	3,94 %	637	637
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet (f)			42.804	42.804

Beholdningsendringer av aksjer vurdert som felleskontrollert virksomhet	2015	2014
Inngående balanse	42.804	74.974
Tilgang	-	-
Avgang (reklassifisert til ordinære anleggsaksjer)	-	-
Tilbakebetalt egenkapital	-	32.170
Nedskrivning	-	-
Utgående balanse	42.804	42.804

For 2015 hadde de felleskontrollerte virksomhetene flg hovedtall	Årsresultat	Egenkapital
Samarbeidende Sparebanker AS	249.711	1.246.173
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	24.637	615.817

Selskapets navn	Forretnings- adresse	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Bokført verdi
Aksjer i datterselskap				
Eiendomsmegler 1 Lhmr. og Gudbr.dal AS	Lillehammer	51,1 %	4.886	3.793
Gjestgiveri AS	Nord Fron	100,0 %	100	604
Engasjementssikring AS	Nord Fron	100,0 %	30	30
Sum aksjer i tilknyttet virksomhet (g)			5.016	4.427

Resultat fra konsernselskap - Eiendomsmegler 1 Lhmr og Gudbr.dal AS	2015	2014
Inngående balanse 01.01.	3.590	3.978
Kostpris tilgang i året	-	-
Kostpris avgang i året	-154	-124
Inntektsført resultatandel	1.635	1.153
Mottatt utbytte	-1.071	-1.210
Avskrivning goodwill	-207	-207
Utgående balanse 31.12.	3.793	3.590

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Resultat fra konsernselskap - Gjestgivern AS	2015	2014
Inngående balanse 01.01.	411	-
Kostpris tilgang i året	-	100
Kostpris avgang i året	-	-
Inntektsført resultatandel	193	311
Mottatt utbytte	-	-
Avskrivning goodwill	-	-
Utgående balanse 31.12.	604	411

Selskapet Engasjementssikring AS er stiftet i desember 2015 med en aksjekapital på kr. 30.000,-. Ut over dette har det i 2015 ikke vært noe aktivitet i selskapet.

Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS og Gjestgivern AS bokføres etter egenkapitalmetoden. Gjestgivern AS er ikke revisjonspliktig.

Rondablikk Drift AS er solgt i 2015. Resultateffekt for bankens regnskap er tap ved salg av aksjer på 1,1 mill. kroner. Endelig oppgjør for salget blir gjennomført primo 2016 der oppgjøret vil reguleres mot verdien på bankens overtatte eiendeler.

Note 17 Nærstående parter		
	31.12.2015	31.12.2014
Utlån til felleskontrollerte virksomheter	30.359	42.948
Utlån til datterselskap	8.064	4.858
Innskudd fra datterselskap	4.721	8.596
Konsernbidrag datterselskap	-	4.375

Selskaper, med eierandeler, fremgår av note 16. Internhandel med selskapene er gjort i henhold til egne avtaler og på forretningsmessige vilkår.

Note 18 Pensjonsforpliktelser

Banken har ytelsesbaserte pensjonsordninger i Sparebank 1 Livsforsikring AS. Ansatte som er tilsatt etter 1.1.2011 er tilknyttet en innskuddsbasert ordning gjennom samme selskap. For den innskuddsbaserte ordningen vil årets pensjonskostnad tilsvare årets påløpte premie.

Begge ordningene tilfredsstiller de krav som er oppstilt for denne type godtgjørelse i regelverket.

Banken har inngått avtale om førtidspensjonsordning til adm. banksjef og tidligere banksjefer. Førtidspensjonsordningene er forskjellig behandlet fordi den ene er sikret mot innbetalte beløp og presenteres under sikrede ordninger, mens den andre inngår blant de usikrede ordningene.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Ved beregningene er følgende forutsetninger lagt til grunn:	2015	2014
Diskonteringsrente	2,7 %	2,3 %
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	2,7 %	2,3 %
Årlig lønnsregulering	2,5 %	2,5 %
Årlig økning i folketrygdens grunnbeløp (G)	2,3 %	2,5 %
Årlig regulering av pensjoner	0,0 %	0,0 %
Frivillig avgang/turnover til 50 år	5,8 %	5,8 %
Frivillig avgang/turnover f.o.m 50 år	5,8 %	5,8 %
Benyttet levealderstabell	GAP07	GAP07

Ved beregning av virkelig verdi på pensjonsmidler pr 31.12.2015 er det lagt til grunn en forventet avkastning for 2015 på 2,3 %. Faktisk avkastning på pensjonsmidlene var 3,4 % i 2015 hensyntatt andel av livselskapets omkostninger.

Medlemmer i ytelsesbasert pensjonsordning	31.12.2015	31.12.2014
Antall personer med i pensjonsordning	72	73
herav aktive	50	51
herav pensjonister og uføre	22	22
Medlemmer i innskuddsbasert pensjonsordning	31.12.2015	31.12.2014
Antall personer med innskuddsbasert pensjonsordning	14	15

	Sikrede ordninger		Usikrede ordninger	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Beregnet brutto pensjonsforpliktelse	-62.894	-65.284	0	-3.464
Estimert brutto verdi av pensjonsmidler	60.576	56.133	0	0
Estimert brutto verdi pensjonsforpliktelse banksjefer	-262	0	-4.132	0
Estimert brutto verdi av pensjonsmidler	288	0	0	0
Balansført pensjon	-2.292	-9.151	-4.132	-3.464
Estimatawik mot egenkapitalen 01.01.2014		3.581		1.557
Estimatawik mot egenkapitalen 31.12	-5.540	14.924	396	75

	Sikrede ordninger		Usikrede ordninger	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	-2.572	-1.745	-258	-948
Rentekostnad av påløpte pensjonsforpliktelser	-1.484	-1.934	-78	-88
Forventet avkastning på pensjonsmidler	1.318	2.256	0	0
Resultatført estimatendringer	0	0	0	0
Resultatført avkorting ved endring AFP	0	0	0	0
Omkostninger	-545	-508	0	0
Avsatt arbeidsgiveravgift (inkl i bruttobeløp)	-285	-290	-29	-29
Pensjonskostnad inkl arbeidsgiveravgift	-3.568	-2.221	-365	-1.065
Pensjonskostnad innskuddsbasert ordning *	-355	-269	0	0
Kostnad knyttet til ny AFP ordning *	-560	-500	0	0
Sum pensjonskostnad	-4.483	-2.990	-365	-1.065
*) kostnad eks. arbeidsgiveravgift				

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 19 Ansvarlig lån / fondsobligasjoner i andre foretak		
	31.12.2015	31.12.2014
Entercard *	-	2.000
Samarbeidende Sparebanker AS *	2.662	2.662
SpareBank 1 Boligkreditt AS	10.855	11.000
SpareBank 1 Kredittkort AS	904	936
Sum ansvarlig lån/ fondsobligasjoner	14.421	16.598
Bokført under obligasjoner	11.759	11.936
Bokført under utlån	2.662	4.662
Sum ansvarlig lån/ fondsobligasjoner	14.421	16.598
*) I finansinstitusjoner		

Note 20 a - Innskudd fra kunder				
	31.12.2015		31.12.2014	
	Beløp	Gj.snittlig rentesats %	Beløp	Gj.snittlig rentesats %
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	963.119	0,8 %	902.526	1,4 %
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	3.380.099	1,7 %	3.100.914	2,5 %
Sum innskudd fra kunder	4.343.218	1,5 %	4.003.440	2,2 %

Note 20 b - Innskudd fra kunder - andel med fast rente	
Av innskudd fra kunder utgjør fastrente innskudd (mill kr)	31.12.2015
Bokført verdi	30.578

Gjennomsnittlig rente er beregnet som et gjennomsnitt for de respektive balansepostene pr. 31.12.

Note 20 c - Innskudd fra kunder fordelt på næring		
	31.12.2015	31.12.2014
Innskudd fordelt på næring (mill kr)		
Lønnstakere og lignende	2.429,5	2.254,2
Jordbruk og skogbruk	236,3	205,4
Industri	81,2	92,3
Elektrisitet-, gass-, damp- og varmtvannsforskyning	32,4	94,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	277,6	188,9
Varehandel, reparasjon av motorvogner	126,2	107,4
Omsetning og drift av fast eiendom	197,1	170,8
Offentlig administrasjon	460,9	377,3
Andre næringer	501,9	513,2
Sum	4.343,2	4.003,4

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 20 d - Innskudd fra kunder fordelt på geografiske områder		
Innskudd fordelt på geografiske områder (mill kr)	31.12.2015	31.12.2014
Nord-Fron	1.661,0	1.513,0
Sør-Fron	674,6	605,0
Ringebu	288,7	258,9
Lillehammer	601,4	524,6
Øyer	76,8	52,4
Gausdal	73,3	49,8
Sel	298,6	264,0
Resten av landet	668,7	735,7
Sum innskudd fordelt på geografiske områder	4.343,2	4.003,4

Note 21 a - Obligasjonsgjeld				
	31.12.2015		31.12.2014	
	Beløp	Gj.snittlig rentesats %	Beløp	Gj.snittlig rentesats %
Lån fra kredittinstitusjoner	-		-	
Sertifikatlån	149.979	1,9 %	-	
Obligasjonsgjeld	979.319	2,44 %	1.051.674	2,82 %
Sum obligasjonsgjeld og andre låneopptak	1.129.298		1.051.674	
Gjelden har følgende forfallstruktur;	Beløp	Andel		
2016 (februar)	220.000	19 %		
2016 (mars)	149.979	13 %		
2017	210.000	19 %		
2018	300.000	27 %		
2019	150.000	13 %		
2020	100.000	9 %		
Over-/ underkurs	(681)	0 %		
Obligasjonsgjeld og andre låneopptak	1.129.298			

Gjennomsnittrenten er beregnet på grunnlag av faktiske rentekostnader i året i prosent av midlere beholdning.

Note 21 b - Ansvarlig lånekapital		
Spesifikasjon av ansvarlig lånekapital	31.12.2015	31.12.2014
2024 3 mnd Nibor + 1,90 % (call opsjon 2019)	60.000	60.000
Sum ansvarlig lånekapital pr 31.12	60.000	60.000

Det er i 2015 bokført rentekostnader på 2,0 mill kroner for den ansvarlige lånekapitalen.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 22 Finansielle instrumenter				
	Nominelt beløp		Virkelig verdi	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Swap avtaler				
Sikring av utlån til og fordringer på kunder	300.000	-	3.896	-
Sikring av innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	-
Sikring av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	-
Sum	300.000	-	3.896	-

Nominelt beløp tilsvarer det referansebeløp (hovedstol) som er avtalt i bytteavtalene og som er grunnlag for beregning av renter og avkastning. Virkelig verdi tilsvarer det banken ville betale ved realisasjon av avtalene 31.12.2015.

Sikringsinstrumentene er ikke balanseført da de på balansedagen er ansett å være effektive. Instrumentene sikrer virkelig verdi av balanseførte eiendeler og gjeld. Mer-/mindreverdi på instrumentene motsvares av tilsvarende mer-/mindreverdi på sikringsobjektene (utlån, innskudd og innlån).

Netto resultatført gevinst knyttet til sikringsinstrumentene ved virkelig verdisikring var kr. 26.000,- i 2015. Gjenværende vektet løpetid på derivatene er på 38 måneder. Banken hadde ikke tilsvarende instrumenter i 2014.

Note 23 Egenkapital		
	2015	2014
Spesifikasjon av endring i egenkapitalen		
Egenkapital pr 01.01	568.528	517.874
Estimatavvik ført mot egenkapital pr. 01.01 pga endret regnskapsprinsipp	-	-3.750
Estimatavvik ført mot egenkapital pr 31.12.	3.858	-10.950
Årets resultat	47.326	66.104
Avsatt til gaver	-750	-750
Sum egenkapital pr 31.12	618.962	568.528

Resultatet etter skatt i 2015 utgjør 0,79 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital. I 2014 var tilsvarende andel 1,19 % (andelen er oppgitt før omarbeidelse av regnskapet for 2014).

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 24 Kapitaldekning

	Kapitaldekning	
	2015	2014
Ansvarlig kapital		
Sparebankens fond	618.962	583.228
Egenkapital	618.962	583.228
Frdrag overfinansiering pensjonsforpliktelse og utsatt skattefordel	0	-6.819
Frdrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-75.971	-52.490
Frdrag for kapitaldekningsreserve		
Ren kjernekapital	542.991	523.919
Fondsobligasjon	0	0
Frdrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	0	0
Kjernekapital	542.991	523.919
Tilleggs kapital utover kjernekapital		
Ansvarlig kapital	60.000	60.000
Frdrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	-31.975	-36.131
Tilleggs kapital	28.025	23.869
Ansvarlig kapital	571.016	547.788
Risikovektet balanse*	3.368.600	3.171.709
Ren kjernekapitaldekning	16,1 %	16,5 %
Kjernekapitaldekning	16,1 %	16,5 %
Kapitaldekning	17,0 %	17,3 %
Ren kjernekapital utover minimumskrav (4,5 %)	391.404	381.192
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer (2,5 %)	84.215	79.293
Motsyklisk buffer (0,0 %)	0	0
Systemrisikobuffer (3,0 %)	101.058	95.151
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	185.273	174.444

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 24 fortsetter

Spesifikasjon av risikovektet volum	Totalt engasjement		Risikovektet volum	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Kredittrisiko				
Stater	51.727	101.332	0	0
Lokale og regionale myndigheter	300	300	30	30
Institusjoner	464.178	329.808	95.833	68.962
Foretak	877.928	923.714	730.285	811.473
Massemarked	495.562	491.649	340.328	338.280
Pantesikkerhet i eiendom				
- Pantesikkerhet i boligeiendom	3.840.803	3.224.854	1.298.032	1.090.908
-Pantesikkerhet i næringseiendom	427.056	281.032	339.455	262.771
Forfalte engasjementer	76.144	86.835	89.211	103.096
Obligasjoner med fortrinnsrett	204.845	206.624	20.485	20.662
Andeler i verdipapirfond	1.000	153.313	200	36.974
Øvrige engasjement inkl. utsatt skatt	174228	206252	162.870	190.245
Sum kredittrisiko	6.613.771	6.005.713	3.076.729	2.923.401
Operasjonell risiko			291.871	248.308
Fradrag for gruppevise nedskrivninger				
Fradrag for ansv. Kap. i andre finansinst.				
Fradrag for kapitaldekningsreserve				
Sum risikovektet balanse	6.613.771	6.005.713	3.368.600	3.171.709

* I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn med følgende proSENTSATS:

i 2014: 20 prosent

i 2015: 40 prosent

i 2016: 60 prosent

i 2017: 80 prosent

Kapitaldekningstallene for 2014 er ikke omarbeidet som følge av de endringer som tidligere er beskrevet på grunn av estimatavvik på pensjonsforpliktelser.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Note 25 a - Likviditetsrisiko							
(mill kr)	Uten	Inntil	1 mnd	3 mnd	1 år		
Post i balansen (tall i hele mill. kr)	løpetid	1 mnd	til 3 mnd	til 1 år	til 5 år	Over 5 år	Sum
Kontanter og fordringer på sentralbanker	69	-	-	-	-	-	69
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	381	-	-	-	-	-	381
Utlån til og fordringer på kunder	542	21	46	201	887	3.533	5.230
Obligasjoner og sertifikater	52	-	-	10	176	46	283
Øvrige eiendeler med restløpetid	-	-	-	-	-	-	-
Øvrige eiendeler	230	-	-	-	-	-	230
Sum eiendeler	1.274	21	46	211	1.063	3.579	6.194
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	4.331	12	-	-	4.343
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	370	-	759	-	1.129
Øvrig gjeld med restløpetid	13	4	-	24	-	-	41
Ansvarlig lån	60	-	-	-	-	-	60
Egenkapital	620	-	-	-	-	-	620
Sum gjeld og egenkapital	693	4	4.701	36	759	-	6.194
Poster utenom balansen:							
Ikke-balanseførte finansielle instrumenter	-	-	-	-	-	-	-
Netto likviditetseksponering	581	17	-4.655	175	304	3.579	-
Kasse-, drifts- og brukskreditt er tatt med i gruppen inntil 1mnd							
Byggelån er tatt med i gruppen 3 - 12 mnd							

Pr 31.12.2015 hadde banken følgende lånemuligheter i Norges Bank og andre avtalte trekkrettigheter:

Type	Låneadgang /ramme	Herav trukket beløp	Forfall på trekkramme
Låneadgang i Norges Bank	151.000	-	
Trekkrettighet oppgjørskonto	50.000	-	01.04.2016

I tillegg til egne trekkrettigheter har bankens kunder trekkmuligheter for inntil 497,6 mill kr pr 31.12.2015.

Note 25 b - Markedsrisiko

Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulik gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisikoen kan splittes i tre elementer:

- Basisrisiko
- Rentekurverisiko
- Spreadrisiko

Basisrisiko er den verdiendring som finner sted på bankens eiendeler og gjeld når hele rentekurven parallellforskyves. Basisrisikoen er vist i tabellen nedenfor ved at renteendring renterisiko er beregnet som effekten av virkelig verdi av en renteendring 1 % - poeng. Det er ikke tatt hensyn til administrativ renterisiko.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Basisrisiko (mill kr)	2015	2014
Likvider og fordringer på sentralbank og oppgjørsbank	-0,7	-0,6
Fastrenteutlån	-22,3	-5,7
Utlån for øvrig	-11,8	-10,9
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende papir med fast avkastning	-0,9	-1,9
Øvrige eiendeler	-1,1	-0,3
Sum eiendeler	-36,9	-19,3
Innskudd fra kredittinstitusjoner	0,0	0,0
Innskudd fra kunder	10,9	9,9
Sertifikat- og obligasjonsgjeld	3,3	2,8
Annen gjeld	0,1	0,4
Sum gjeld	14,3	13,0
Sikret med rentebytteavtaler	21,3	0
Sum renterisiko	-1,3	-6,3

Negativt fortegn indikerer at banken taper på en renteoppgang.

Renterisiko endringstidspunkt							
(mill kr)	Uten	Inntil	1 mnd	3 mnd	1 år		
Post i balansen (tall i hele mill. kr)	renteeksp.	1 mnd	til 3 mnd	til 1 år	til 5 år	Over 5 år	Sum
Kontanter og fordringer på sentralbanker	17	52	-	-	-	-	69
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	381	-	-	-	-	381
Utlån til og fordringer på kunder	-	-	4.825	51	311	43	5.230
Obligasjoner og sertifikater	-3	-	234	52	-	-	283
Øvrige rentebærende eiendeler	-	-	-	-	-	-	-
Ikke rentebærende eiendeler	230	-	-	-	-	-	230
Sum eiendeler	245	433	5.059	102	311	43	6.194
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	4.331	-	12	-	-	4.343
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-1	-	1.130	-	-	-	1.129
Ansvarlig lån	-	-	60	-	-	-	60
Ikke rentebærende gjeld	41	-	-	-	-	-	41
Egenkapital	620	-	-	-	-	-	620
Sum gjeld og egenkapital	660	4.331	1.190	12	-	-	6.194
Poster utenom balansen:							
Ikke-balanseførte finansielle instrum	-	-	-	-	275	25	300

Tabellen under viser den såkalte rentekurverisikoen, dvs. risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring, ved å måle bankens netto renteeksponering innenfor de ulike tidsintervallene.

Rentekurverisiko (mill kr)	2015	2014
0 - 3 mnd	-0,5	-0,8
3 - 12 mnd	-0,5	-0,1
1 - 3 år	1,9	-2,7
3 - 5 år	-1,8	-1,4
Over 5 år	-0,5	-1,3
Sum renterisiko	-1,3	-6,3

Spreadrisikoen er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende som de underliggende referanserentene, for eksempel statsrentene eller swaprentene.

SpareBank 1 Gudbrandsdal – noter for 2015

Spreadrisiko (mill kr)	2015	2014
Sum spreadrisiko	-3,7	-4,4

Note 25 c - LCR		
	31.12.2015	31.12.2014
LCR	197 %	107 %
Myndighetskrav	70 %	

Liquidity Coverage Ratio (LCR) måler størrelsen på bankens likvide eiendeler i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stressituasjon.

Kravet til LCR innebærer at banken til enhver tid skal ha en likviditetsreserve på minst 100 %. Myndighetene har en innfasingsplan som krever 70 % ved utgangen av 2015, 80 % ved utgangen av 2016 og full effekt fra utgangen av 2017.

Note 26 Garantiansvar		
	31.12.2015	31.12.2014
Garantiansvar fordelt på garantiformer		
Betalingsgarantier	28.407	24.065
Kontraktsgarantier	58.278	44.714
Lånegarantier	52.435	46.863
Garanti bankenes sikringsfond	0	0
Annet garantiansvar	11.496	11.374
Sum garantiansvar	150.616	127.016

Note 27 Pantstillelser

Det er innskudd på 51,7 mill kr og deponerte obligasjoner på 99,3 mill kr, totalt 151 mill kr som gir mulighet for å benytte Norges Bank ved funding. Se for øvrig note 25.